Антропософски вести

Брой 62
ВЕЛИКДЕН
МАРТ 2019 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Христос в нас
3. Вечното и неунищожимо битие, недостъпно за силите на смъртта
6. Леонардо да Винчи - 500 години гениалност и съвършенство
7. Духовното и интелектуално величие на Леонардо да Винчи в повратната точка на новата епоха – първа част
11. Леонардо да Винчи – Мона Лиза
12. Животът в България като кармичен катализатор
14. Духовен календар – Тодоровден
15. Антропософска медицина. Опасностите от лечението с витамин Д
19. Хомункулус
22. Светът на растенията по лицето на земята
23. За неосъзнатото действие на Христовия импулс
24. Покани за Общо събрание и Великденски празник на Антропософското Общество
24. Антропософски групи в България

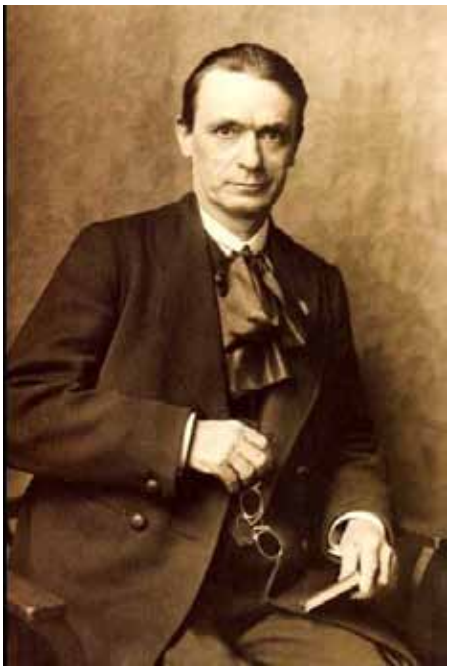
Фрагмент от „Тайната вечеря” - *Леонардо да Винчи*

Духове като Леонардо са специално приспособени, за да доведат човека до ново отношение към света и към живота. И съзерцавайки ги, можем да кажем: „Те влизат в живота като загадки, защото трябва да сътворят нещо по-голямо от това, което може да им даде тяхната епоха.”

Рудолф Щайнер

ХРИСТОС В НАС

Езотеричен урок, изнесен от Рудолф Щайнер в Хановер, 24 септември 1907 г.

Христос е слънчев дух, огнен дух. Неговият дух ни се разкрива в слънчевата светлина. Неговият живот е във въздуха, който обвива земята и прониква в нас с всяко вдишване. Неговото тяло е земята, на която живеем. Той наистина ни храни с тялото и кръвта си, защото ние вземаме храната, която ядем, от земята, от Неговото тяло. Ние дишаме Неговия живот, който Той влива в нас чрез растителната обвивка на земята. Ние виждаме в Неговата светлина, защото слънчевата светлина е Неговото духовно излъчване. Ние живеем в Неговата любов, дори физически, защото топлината на слънцето, която стига до нас, е Неговата духовна сила на любовта, която ние възприемаме като светлина. Нашият дух е притеглен от Неговия дух, както нашето тяло е приковано към Неговото тяло. Затова и нашето тяло трябва да бъде осветено, защото ние стъпваме върху Неговото тяло. Земята е Неговото тяло, което ние докосваме с краката си. Слънцето е проявление на Неговия свещен дух, към който ние можем да вдигнем поглед. А въздухът е проявление на Неговия свещен живот, който ние можем да приемем в себе си. За да осъзнаем нашето себе, нашия дух, за да станем самите ние духовни същества, този висш слънчев дух се пожертва, напусна царственото си жилище, слезе от слънцето и облече физически одежди на земята. Така Той физически е разпънат на кръст в земята. Но духовно Той прегръща земята със светлината Си, с любовта и силата Си, и всичко, което живее на земята, Му принадлежи. Ако Му се отдадем напълно, Той не само ще ни даде физическия Си живот, но и висшия Си духовен слънчев живот. Тогава Той ще проникне в нас с Неговия божествен светлинен дух, с Неговите топлинни вълни на любов и с Неговата творческа божествена воля. Ние можем да бъдем само това, което Той ни дадé, което Той направи от нас. Всичко в нас, което съответства на божествения план, е Негово дело. Какво можем да направим ние в допълнение към това? Нищо друго, освен да Го оставим да работи в нас. Той не може да работи в нас само ако отблъснем Неговата любов. Но как можем да отблъснем тази любов? Да отблъснем Този, който казва: "*Аз винаги съм ви обичал и ви привличам към мен от чиста доброта*". Той ни обича от самото начало на земята. Неговата любов трябва да стане истинската ни същност. Истинският живот, дух и блаженство са възможни само ако тази същност стане настоящ, действителен живот за нас, ако стане Христов живот в нас. Ние не можем да бъдем чисти и благочестиви сами, а само чрез Христовия живот. Всичките ни усилия и цялата ни борба са безполезни, докато този висш живот не ни изпълни. Единствено този живот може да измие всичко от нашата природа, което е все още непречистено, като чист, девствен поток. Това е душевната основа, от която този пречистващ светлинен живот може да се издигне. Там трябва да търсим нашия дом, в Неговите крака и в преданост към Него. Тогава Той Сам ще ни преобрази и ще потече в нас с Неговия божествен живот на любовта, докато ние се озарим и станем чисти като Него, докато Той сподели Неговото божествено съзнание с нас. Нашата душа трябва да стане чиста и мъдра чрез Неговата светлина - тогава тя ще може да се свърже с Неговия живот. Това ще бъде единението на Христос със София, единението на Христовия живот с човешката душа, пречистена от Неговата светлина.

Превод: ***Диана Ботушарова***

Христос няма тяло

Христос няма тяло на земята сега, освен твоето,
няма ръце, освен твоите,
няма нозе, освен твоите.
Твои са очите, през които Той гледа навън
със състрадание към света.
Твои са нозете, с които Той крачи, за да върши добро;
Твои са ръцете, с които сега Той благославя хората.

Тереза Авилска

ВЕЧНОТО И НЕУНИЩОЖИМО БИТИЕ, НЕДОСТЪПНО ЗА СИЛИТЕ НА СМЪРТТА

Най-голямата надежда на Боговете е да могат да съзерцават в духовните светове онова, което ще възникне от човечеството след завършването на епохата на Вулкан. Реализацията на тази крайна цел на човешката еволюция за Ссъществата от Духовните йерархии е осъществяване на техния най-висш идеал. Тази грандиозна перспектива за еволюцията на човечеството се разкрива пред духовния поглед от Среднощния час на битието. Космическите сили на Среднощния час на битието са същите, от които произтичат Мистерията на кармата и Мистерията на Възкресението. Зад законите на кармата стоят най-висшите духовни сили. Тяхното разбиране принадлежи на най-висшата езотерика, която въобще е достъпна за човека. Такова разбиране става възможно, когато Рудолф Щайнер започва да разкрива Мистерията на кармата пред членовете на Антропософското общество. Тази възможност се разширява по-късно, когато той изнася 82 лекции за кармата, събрани в 6 тома. Но най-съществено е разкриването на кармическите основи на Антропософското общество и обективната карма на някои отделни антропософи. Ние знаем, че Рудолф Щайнер слива кармата си с кармата на Антропософското общество и открива пред някои членове както собствената си карма, така и тази на самото Общество. Така на земята възниква за първи път една човешка общност, която знае своята карма и е способна в пълно съзнание да работи над нея по-нататък. За да се създаде на земята социално пространство, в което хората биха могли да работят съвместно над обединяването на езотеричния и екзотеричния принцип, е необходимо основаването на Всеобщото Антропософско общество. И Рудолф Щайнер го основава, но не като нещо готово и завършено, а като поле за трудна и отговорна работа, често причиняваща страдания. Когато човек счита себе си за ученик на Рудолф Щайнер, ако наистина иска да бъде такъв, той се изправя пред едно тежко решение. Само ако е готов да раздели с Рудолф Щайнер тежестта на неговия кръст и да го следва до край, той би могъл да бъде негов духовен ученик. Когато го следва, постепенно се приближава до онази сфера на Духовния свят, където той и днес носи кармата на Антропософското общество. Духовният ученик трябва да приеме върху себе си поне малка част от неговия товар, която е достъпна за все още слабите човешки възможности. А за да стигне до такова решение, всеки човек може да черпи сили от Мистерията на Голгота. Но преди всичко е необходимо да започне да гледа на своята карма като на подарък от Христос и да цени този подарък.

Работата върху кармата на всеки човек трябва да служи за постигане на главната цел на земното развитие – построяването на Космоса на любовта. А този Космос на любовта е възможен и реално осъществим, ако членовете на Антропософското общество пожелаят да станат съзнателни сътрудници на Христос, като господар на кармата. Това означава да се научат да обичат своята карма с всички сили на душата си, като дар от Христос, за да черпят сили от тази любов за непрестанна работа над нея. Онези, които са се научили да обичат своята карма, са постигнали това само чрез силите, идващи от Мистерията на Голгота.

Доколко един антропософ е реално свързан с тези сили, това може да се измери с мярата на неговата любов към кармата на Антропософското общество в най-трудните му моменти. А когато се научим с всичките си сили да обичаме тази карма, черпейки сили от Христовата любов, тогава ще можем непрестанно да работим над нея за постепенното й привеждане в порядък, съответстващ на новия миров ред.

Душевните преживяванията на това, което в следващата инкарнация ще стане съдба на отделния човек, е описано от Рудолф Щайнер по следния начин в първи том на Езотеричното разглеждане на кармичните взаимовръзки: "Отначало нашата карма се изживява от Серафими, Херувими и Престоли. Да, Боговете са творците на всичко земно, но отначало те самите трябва да преживеят всичко сами. И те преживяват всичко това в духовната сфера, но след това то се осъществява тук, долу, в сетивно-физическата област. Така и онова, което ние преживяваме като наша карма, същото го преживяват предварително Серафими, Херувими и Престоли в тяхното божествено битие, създавайки цялата сума от сили, които формират на земята нашата карма." (GA 239).

Мистерията на Голгота свързва земното битие със Среднощния час на битието. Тя се осъществява в онази област, в която силите на Среднощния час действат върху земното битие. През цялата земна еволюция един единствен път в духовните основи на човешкото физическо тяло силите на Среднощния час на битието се проявяват с такава мощ и такава пълнота, че то получава вечното неунищожимо битие, недостъпно за силите на смъртта. Същността на Мистерията на Голгота се състои в един мощен пробив на духовните сили от мировото битие и тяхното включване в земното развитие на човечеството. А главното следствие от Мистерията на Голгота е, че веднага след нея става възможно приобщаването към духовното причастие, както и към сакраменталното причастие. При сакраменталното причастие се случва една неимоверна концентрация на мировите сили в една точка на земното пространство. Това е възможно само благодарение на факта, че в определен момент върху олтарното действие се концентрира цялата мощ на духовния космос. Всички сили на деветте йерархии, дори и на Светата Троица вземат участие в олтарното действие. Тази колосална сила е съвкупност от духовни сили, действащи от мировата периферия, която човек не може да си представи. За нея Сергей Прокофиев обяснява следното:

> *„Силите на Първата йерархия действат в субстанцията на виното и хляба от сферата на Мировата полунощ. Те се явяват представители на Бог Отец в нашия космос. Действайки от другата страна на мировото битие, те преобразяват отвътре олтарните субстанции, като ги*

подготвят да станат Плът и Кръв на Христос. След това в тях встъпва Христос като Син Божий, превръщайки хляба в Свое тяло, пронизвайки го със силите на фантома, а виното - в Своя кръв, като я пронизва със силите на сгъстеното етерно тяло. От този момент Христос реално присъства в олтарното тайнство, действайки чрез силите на Втората йерархия, или Духовете на светлината. За да достигне своята цел, сега на причастието е необходимо присъствието на Светия Дух, идващ също от висините на Мировата полунощ."

Съучастието на Светия Дух в това тайнство е осигурено от третата Йерархия. Тя участва в този процес и с това Христовата плът и кръв действат в човека посредством Светия Дух. Духовният процес причастие е един духовен мост, който съединява двата бряга на мировото битие: мировата полунощ и земното човечество. Този мост възниква всеки път, когато се извършва Тайнството на освещението на човека, като резултат от тяхното духовно съединение с Мистерията на Голгота. Това довежда приемащия причастие човек до пълно вътрешно преобразяване, за което Рудолф Щайнер казва следното: "Човекът ще се научи да говори за вътрешното Слънце. Благодарение на това в своя живот между раждането и смъртта той в не по-малка степен ще чувства себе си като земно същество, като ведомо Слънце. Той ще се научи да преживява истината, че вътре в него определено Същество го поставя в светлина и го запалва отвътре, въпреки че тя свети в земното битие."(GA 26). Това същество, което поставя човека в духовна светлина, е самият Христос, а преживяваното от него „вътрешно Слънце" е реалното свидетелство за присъствието на живия Христос в човешката душа. За разлика от сакраменталното причастие, духовното причастие се извършва в чисто духовна форма със силите на фантома на Христос. Основната субстанция на това причастие е свързана с тялото на Възкресението, или фантома.

Рудолф Щайнер говори за особената етерна обвивка, в която Христос се обгръща след Своето Възкресение от мъртвите: „След Възкресението Христовият Дух е обгърнат в плътно етерно тяло, сгъстено почти до физическа видимост. Така Той странства навсякъде, явявайки се на онези, пред които може да се открие. Той не е видим за всички, защото това е само едно сгъстено етерно тяло, което Христос носи върху себе си след Възкресението." (GA 223) Духовното причастие става изпълнимо и възможно за човечеството, защото и Земята приема своето макрокосмическо причастие, което протича в две последователни степени. Първата степен е спасението на праобраза на физическото тяло на човека. Основата му е положена от Духовете на Волята на Стария Сатурн. Това е най-чистият акт на Божествената воля на Христос, защото субстанцията на фантома се състои от концентрираните сили на Неговата воля. Тези сили на Христовата воля действат върху материята като побеждаващ смъртта живот на Духа. Втората степен е процес на обгръщане на възстановения фантом със силите на сгъстеното етерно тяло. Неговата основа е положена на Старото Слънце от Духовете на Мъдростта. Сгъстяването на това етерно тяло и образуването на обвивката на София около него, е най-чистият акт на Христовата Любов, пронизана от силите на мъдростта. В Мистерията на Голгота е положена основата за спасението не само на физическото тяло, но и на човешкото етерно тяло. Защото по своята вътрешна същност те принадлежат на миналото земно развитие и се нуждаят от силите на Възкръсналия Христос, за да получат бъдеще. Трябват им силите на Неговия фантом и силите на Неговото сгъстено етерно тяло, за да стъпят на пътя на Възкресението. На етерните тела на земните хора е дадена възможност да приемат новата Христова светлина или светлината на Възкресението. Днес това може да стане чрез установяване на съзнателна връзка с Христовия импулс, или със силите на Неговото сгъстено етерно тяло. Етерните тела на онези хора, които са разбрали Христос и които са се свързали с Христовия импулс, могат да приемат новата сияеща сила, която оттогава присъства на Земята. Процесът на Възкресението също протича в две последователни степени, за които Сергей Прокофиев обяснява следното: „Фантомът е спасената форма на физическото тяло, в основата на която е одухотворената от Христовата воля най-материална част на човешкия организъм – неговата костна система, скелетът. Но във физиологически смисъл, костната система е главен източник за образуването на основните елементи на човешката кръв, която възниква в костния мозък, т.е. на границата на твърдото и течното битие. Ако вземем под внимание, че зад всички твърди части на организма стои невидимото силово тяло, даващо им форма, а зад всички течности на човешкия организъм – етерното тяло, то от духовно-физиологическа гледна точка „уплътняването" на етерното тяло е свързано именно с онези гранични области на човешкия организъм, където вътре в неговите най-твърди образувания, костите, възниква най- важната и най-подвижна течност на човешкия организъм – неговата кръв."

В нощта на огнената гибел на Гьотеанума Рудолф Щайнер изнася лекция, посветена на духовното причастие на човечеството. В нея той посочва въздействието на силите на неподвижните звезди върху твърдата материя и на планетите върху течната материя. След Мистерията на Голгота тези космически сили могат да станат основа на духовното причастие на човека, ако бъдат възприети и преобразени от волята му, стоплена от любовта и мъдростта. Великото макрокосмическо причастие на Земята се получава, когато тя е приема кръвта на Христос Исус на хълма на Голгота и след това неговите субстанции, положени в гроба. В резултат на това двойно причастие Земята започва да възстановява своите връзки със света на подвижните звезди, планетите, и Слънцето, а след това с целия звезден космос. Благодарение на това, в развитието на Земята се полага основата на ново космическо причастие. За човека, който се стреми към такова причастие, светът става храм, става дом на Бога, а той самият - жертващо се същество. Неговото отношението към света се издига до изграждането на нов космически култ. Конкретният път, водещ съвременния човек към духовно причастие, е даден в Медитацията на Основополагащия камък. Работата с нея е процес на пронизване на цялото му същество със субстанцията на издигналия се от гроба на

Имагинация на човешкия и божествен свят западен прозорец на първия Гьотеанум

Голгота фантом и със субстанцията на сгъстеното етерно тяло на Възкръсналия. Цялата вътрешна работа с Медитацията на Основополагащия камък е насочена към това да направи възможно приемането на Христовия отпечатък в душите на хората. Фантомът, приет от човешкото същество, може да стане отразяваща субстанция, благодарение на която да бъдем в състояние да достигнем съзнателно преживяване на отпечатъка на Аза на Христос в себе си. След установяването на все по-осъзната връзка с фантома на Възкръсналия става възможно не само спасението на човешкия Аз, но и подготовката към приемането на отпечатъка на Христовия Аз в себе си. Процесът на духовното причастие, даден в Медитацията на основополагащия камък, е основа на съвременния път на посвещение. Същият процес може да бъде преживян реално без посредничеството на земните субстанции на хляба и виното, необходими за осъществяването на сакраменталното причастие. Целта на двата вида причастие е една и съща, но в сакраменталния култ тази цел се постига несъзнателно чрез приемането на Христовото тяло и кръв в причастието, или чрез съединяването с фантома и сгъстеното етерно тяло на Възкръсналия. Това именно се случва с причестяващия се човек отвън, а в духовното причастие същото се случва отвътре чрез един чисто вътрешен духовен процес като краен резултат от продължителен медитативен път. Този път, извървян чрез продължителна работа с Медитацията на основополагащия камък, води до напълно съзнателната трансформация на духовния ученик. Тази Медитацията е едно откровение на Мистерията на Голгота, централната Мистерия на човешкия и божествения свят. В нея живее самата звездна субстанция на Възкресението, която е достъпна за всеки човек, който иска да положи тази Медитация в основата на вътрешния си живот. Пробуждайки своето азово съзнание, съвременният човек може да постигне трансформация само със собствени усилия и с вътрешната активност на волята си, насочена към съвременното посвещение. Но преди висшата реалност да се открие на човека, е необходима вътрешна работа с Медитацията на основополагащия камък в течение на няколко десетилетия, а понякога и на няколко земни инкарнации. Рудолф Щайнер говори за възможността да бъде постигнато едно чисто духовно причастие в резултат на интензивно изучаване на духовната наука и нейната медитативна практика. Той казва следното:"Духовната наука трябва да допринесе, за да се постигне нещо конкретно, нещо реално в самия Дух. Хората ще преживеят духовното причастие благодарение на това, че с помощта на медитация, концентрация и всичко онова, което ние изучаваме като познание за висшите светове, те ще съзреят, за да могат да пронижат своето вътрешно същество с елемента на Духа. Тогава медитативните мисли ще могат да живеят в човека така, че отвътре да станат в него същото като хляба и виното в причастието отвън. Но тогава ще се променят и церемониите. И онова, което се е извършвало с помощта на атрибутите „хляб и вино", в бъдеще ще се извършва със силата на духовното причастие." Вътрешната работа с Медитацията на основополагащия камък може да стане за съвременния човек основа за такова чисто духовно причастие. Ето какво е написал Сергей Прокофиев за тази медитация в своята книга „Хората нека го чуят":

„ Работата с Медитацията на основополагащия камък и нейните ритми става реален път за съвременния човек към духовното причастие със свръхсетивното тяло на Христос (фантома) и със свръхсетивната кръв на Христос (сгъстеното етерно тяло). Кръвта на Христос Исус, вливаща се в Земята на хълма на Голгота, е преминала през процеса на етеризация и оттогава действа не само в етерното тяло на Земята, но и в земния организъм на всеки човек, издигайки се в такава етеризирана форма от сърцето към главата. В наше време осъзнаването от човека на присъствието и действието на този поток в него, води до преживяването на Етерния Христос в него самия."

Веселина Велкова

НОСТАЛГИЧНО

Море от синьо и зелено
от синева до синева -
Родино, аз те възприемам
със всичките си сетива.
Балканът с гребените снежни,
зелените ти падини,
където в тия сини бездни
от яркост слънцето звъни.
И пада то на капки златни,
избива в кълн, ухае в мед
и от земята благодатна
възкръсва в пити слънчоглед.
В зеници и сърца възкръсва.
С орфеевите гласове
изгряват слънчевите чувства
над непознати светове.
И над взривените с възторзи
огромни сцени по света,
разцъфват българските рози
и покоряват с красота.

ДЪЖД

Заслушана в земята, взряна в себе си,
тревата се изправя от предчувствие.
Едно дърво ми е убежище.
Като от ресници спуснати,
през спомени и през листа,
дъждът приижда като детство,
пропит с озон и яснота.
Прозрачен съм и вятърът прониква
дълбоко в мене като в почва.
Той всяка бучица тревожи
с послания от дъждовете,
озон от гръм и мирис на зелено.
Изостреното чувство за прозрачност
кънти в капчук, във ручей се избистря,
а аз съм ням на чувството в средата,
което ме докосва със върха си
и лудо във душата ми разлиства
забравените кестени по „Руски".

Михаил Кендеров

***

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

500 ГОДИНИ ГЕНИАЛНОСТ И СЪВЪРШЕНСТВО

През 1519 година умира художникът Леонардо да Винчи и се ражда най-митологизираната личност, ражда се геният на неговия дух и векове наред не престава да удивлява човечеството със съвършените си творби. Леонардо е „човекът на Ренесанса“, чийто рисунки и картини вдъхновяват, а изобретенията му изумяват съвременника. Геният му се проявява не само в скулптурата и архитектурата, но и в научните му изследвания в областта на биологията и анатомията, физиката и механиката, хидравликата и военното инженерство. Постиженията на художника, изключително напреднали за времето си, продължават да ни възхищават 500 години по- късно. Най-известните му произведения са „Тайната вечеря” и „Мона Лиза”, следвани от още около 20 негови известни картини. И понеже Леонардо не е подписвал картините си, много е трудно да се докаже автентичността на повечето от тях. Със сигурност пет от доказаните авторски картини се намират в Лувъра , сред които „Мадоната в пещерата“, “Мадоната с детето и Света Ана“. Преди няколко години бе открит още един шедьовър на Леонардо да Винчи и продаден на търг за 450 милиона долара - картината „Спасителят на света“, спираща дъха и изключително спорна „Salvator Mundi“. На нея е изобразен Христос в лазурно синьо, държащ в лявата си ръка кристално кълбо, обгърнато в мистерия. Това изображение излъчва пълна хармония и мир.

Леонардо да Винчи автопортрет

На 2 май 2019 г. Италия и светът ще честват 500 години от смъртта на гения Леонардо да Винчи. Повечето чествания са планирани в Рим и Флоренция. Тържествата ще бъдат открити от италианския президент с биене и прозвучаване на камбаната на Леонардо. Още миналата година бе открита голяма изложба в Атина , а в Харлем, Холандия – изложба от рисунки на човешки лица. Тази година изложби и конференции ще бъдат открити в Милано, Флоренция, Винчи, Париж, Англия, Шотландия и Вашингтон. Те ще предоставят несъмнено платформа за изследване на творчеството на художника, но също и уникалната възможност на обикновените хора да се докоснат до изкуството на ренесансовия човек.

Биографията на Леонардо да Винчи (15 април 1452 – 2 май 1519) описва пътя на твореца от малкото село Винчи до кралския двор на Франсис I. Леонардо е роден в Анчиано, близо до Винчи, Тоскана като незаконен син на нотариус и селска жена, останала в неизвестност. На 14 години започва чиракуването си при известния скулптор и художник Андреа дел Верочио във Флоренция. През 1472 г. е регистриран като самостоятелен майстор в гилдията Св. Лука., като продължава да работи с Верочио. От тогава датират първият му портрет и няколко сцени с Мадоната. На 30 години художникът заминава за Милано и работи за дюк Людовико Сфорца. Тук той създава стенописа „Тайната вечеря” в манастира на Санта Мария дела Грация, безбройни рисунки на военни съоръжения, както и проект за голяма статуя, който не е изпълнен. През 1500 г. Леонардо работи в Рим, където започва да рисува „Мона Лиза” и други творби. През 1516 г. е повикан на служба при младия френски крал Франсис I, който се запознава с творчеството му в Рим. Следват години, през които Леонардо живее във Франция, в свое собствено имение, с постоянен доход за първи път в живота си. Умира през 1519 г. в ръцете на младия крал, който го обожава. Надгробната плоча се намира в местността Шато де Амбозие.

Леонардо умира на 67 години, като оставя около 20 картини, спорни за неговото авторство, но и стотици рисунки, проекти, изследвания и графични изображения на човешкото тяло. Феноменални са бележниците му със скици и рисунки, изписани отстрани с уникалния красив почерк на гения в обърнат ред, за да не се разчитат лесно. Тези бележници с негови записки ще бъдат изложени в изложбените зали по света тази година. Любопитен факт е, че английската кралица притежава в безценна колекция, стотици от рисунките и някои бележници на Леонардо. Те ще бъдат показани в 12 изложби в различни градове на Англия. Организирането на изложба на Леонардо да Винчи е изключително сложно и скъпо мероприятие, тъй като рисунките са миниатюрни и много деликатни за съхранение, притежание са на частни колекции и могат да останат само за кратко време на едно място. Малко известен факт е, че художникът е нарисувал голям брой комични лица на хора, като е съчетавал човешките черти с животински. Това е правил за забавление и смях в дворовете, в които е живял и работил. После това се превръща в мода и много са копирали тези примери. Тези хумористични образи също ще присъстват в изложбите. Интересно е да се види, че Леонардо рисува прекрасни глави на мъже и жени в малък размер с червен графит с топлината на теракота. Така той придава невероятна мекота и топлина на образите. Всеки един от тях е нарисуван с фотографска точност и изящество на детайла. Леонардо рисува съвършения образ на мъжа и жената реалистично, с изключително духовно и душевно присъствие. Известен факт е,

че творецът е подготвял скици за Тайната вечеря като е рисувал глави на обикновени хора от народа и е държал много да не идеализира образите на апостолите. Той е вярвал, че художниците трябва да рисуват хора от живота, от плът и кръв, с автентични чувства като контраст на въздушните ангелски фигури, преобладаващи по негово време. За да постигне това художникът прави безброй рисунки на хора от улиците и таверните, войници в огъня на битката и най-красивите жени, които е срещал. Точно тези рисунки ще присъстват на изложбите тази година в Европа. Сега могат да се видят в оригинал рисунките на главите на апостолите като Петър, Андрей и Юда, нарисувани като силни и земни мъже. Забележително е, че образите на Христос и Йоан се отличават от останалите образи на апостолите по това, че са нарисувани с нежна деликатност, почти прозрачни, женствено фини и красиви, сякаш съчетаващи женското и мъжкото начало в един съвършен човек. Тайната вечеря, изобразяваща драматичния момент на предателството, фокусира всичко, което Леонардо е научил през целия си живот - как да изобрази човешката емоция в изкуството.

„Спасителят на света“ Леонардо да Винчи

В своята прекрасна лекция, изнесена на 13.02.1913 г. в Берлин, Рудолф Щайнер описва живота и творчеството на Леонардо да Винчи. Той акцентира върху образите в „Тайната вечеря” и жестовете, в които е застинал всеки от апостолите след Христовите думи: „Един от вас ще ме предаде“. Изобразеното като жест на тялото безспорно насочва към душевното преживяване в отговор на изненадващата и шокираща новина. Като пример Петър държи в ръката си, странно извита, нож, а Юда държи кесия с пари, поставена на масата. Щайнер говори за чудото на изкуството – чудото на цвета, откриващ дълбочината на душите и сърдечните изживявания на апостолите. За Леонардо той казва, че в него живее огромна сила, която не може да се разкрие и насочва към нещо, което идва от предишно прераждане. Наблюдавайки „Тайната вечеря” се вижда, че творецът има вселенското съзнание на човек с мощно величие. По-нататък Щайнер отделя голямо внимание на детайли от изображението на Христос и извиращата от лицето му светлина като противопоставя на това тъмната сянка, застинала върху Юда. Той също прави заключението, че Леонардо е страдал и е останал неудовлетворен от резултата на своята работа, защото не е могъл да предаде напълно и нарисува духовните образи, които вижда във въображението си. Честванията на 500-годишнина ще привлекат голяма публика в най-известните европейски музеи на изкуствата, която в съзнателен избор, а не в случайно попадение, ще преживее едно класическо и древно светоусещане за човека от „плът и кръв“. От всеки нарисуван образ струи любовта на твореца към човека. Безценно преживяване за душата е да бъде докосната от творбите на Леонардо като един от най-известните художници за всички времена.

Диана Демирева

ДУХОВНОТО И ИНТЕЛЕКТУАЛНО ВЕЛИЧИЕ НА ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ В ПОВРАТНАТА ТОЧКА НА НОВАТА ЕПОХА

Първа част

Името на Леонардо да Винчи непрекъснато се представя пред съзнанието на безброй хора поради широко разпространената и може би най-известна от всички картини, прочутата „Тайна вечеря“. Кой не познава “Тайната вечеря” на Леонардо и след като я знае, не се възхищава на великата идея, изразена в тази творба? Там виждаме живописно въплътен един значителен момент - този, който се счита от безброй много души за най-значимото от световните събития: фигурата на Христос в центъра и от двете Му страни дванадесетте апостоли. Виждаме тези дванадесет ученици с дълбоко изразителни движения и поведение; виждаме жестовете и нагласите на всяка една от дванайсетте фигури толкова индивидуализирани, сякаш всяка форма на човешката душа и характер намира израз в тях. В своя трактат на тема „Тайната вечеря на Леонардо да Винчи“, Гьоте изразява може би по-добре от всеки писател момента, в който Исус Христос произнася думите: „Един от вас ще ме предаде“. Виждаме какво се случва във всяка една от тези дванадесет души, толкова тясно свързано с говорещия, и които гледат към Него толкова благоговейно след произнасянето на тези думи; виждаме всичко това чудесно изразено от всяка от тези души благодарение на многобройните репродукции на това произведение, които се разпространяват по света.

Има интерпретации на „Тайната вечеря“, датиращи от по-ранни времена. Можем да ги проследим, без да се връщаме много по-назад - от Джото до Леонардо да Винчи, - и откриваме, че Леонардо е въвел в своята „Тайната вечеря” това, което бихме могли да наречем драматичен елемент, защото това е чудесен драматичен момент, който ни се явява в неговата динамика. По-ранните интерпретации показват спокойствие, изразявайки всъщност само факта, че всички са заедно. „ Тайната вечеря „ на Леонардо изглежда първата, която извиква във въображението ни с пълна драматична сила много значими психически състояния. Ако,

обаче, световноизвестните репродукции ни дават представа за картината, която влиза в нашите сърца и души, а след това отидем в Милано, в тази стара доминиканска църква Санта Мария Деле Грацие, и там видим на стената нещо, което може да бъде описана само като размазани, неясни и мъгливи кълба от цвят - което е всичко, което е останало от оригиналната картина, толкова известна на целия свят чрез репродукциите, - може би тогава ще бъдем предизвикани да научим повече. Впечатлението, което получаваме тогава е, че още преди много години върху стената на старата доминиканска църква е останало малко видимо от стенописа, който виделите го след нарисуването му от Леонардо, описват с толкова ентусиазирани, пламенни и възторжени думи. Това, което някога е трябвало да говори на душата от тази стена като чудо на изкуството, не само чрез идеята, която описахме, но и чрез чудото на цветовете, използвани от Леонардо по начин, изразяващ най-съкровените дълбини на душата. Изобразен е самият сърдечен импулс на дванадесетте апостоли, въпреки че всичко това отдавна вече не се е виждало върху стената. Какво ли не е претърпял този стенопис в течение на вековете!

Леонардо се чувства принуден да изостави техниката, прилагана от неговите предшественици при изписването на такива стенописи, тъй като установява, че използваните преди това цветове не са били достатъчно поразителни. Той иска да привлече върху тази стена (като чрез магия) най-финитe емоции на душата и затова опитва вещо, което не е било правено преди - използва маслени бои. След това възникват множество неприятности. Самото място е такова, че сравнително скоро боите щели да бъдат изложени на външни въздействия. От стената се отделяла влага - цялата стая, която доминиканците използвали за трапезария, често била изцяло с наводнен под. Освен това, настъпват и много други обстоятелства – квартирувaнето на войници там по време на война и т.н. Стенописът е трябвало да претърпи всичко това. В определено време самите монаси от манастира не са се отнасяли с особено благочестие към тази картина. Установили са, че вратата, която води от кухнята към трапезарията на манастира, е прекалено ниска, и в един хубав ден разширили вратата във височина. Това унищожило голяма част от стенописа. След това пък точно над главата на Христос е поставен герб. Накратко, стенописът е понесъл най-варварското отношение. Освен това, имало и „артистични шарлатани“, както би трябвало да ги наричаме, които пребоядисали целия стенопис така, че сега едва ли може да се види нещо от оригиналните му цветове. Въпреки това, когато човек стои пред стенописа, от него произтича неописуема магия. Всичките варварства, пребоядисването и навлажняването му не могат фундаментално да разрушат очарованието, което произтича от картината. Макар че днес е само сянка, която се простира върху стената, от тази картина произтича магия. Тази магия е само отчасти в картината; по-скоро това е концепцията, която въздейства върху душата. И тя действа мощно.

Всеки, който се е запознал с другите творби на Леонардо и е направил опит да проучи репродукциите на произведенията, приписвани на Леонардо, разпръснати по различни европейски галерии и запазени повече или по-малко така, както ги е нарисувал той, запознал се е с дейността на Леонардо и е проучил това, което е написал той в течение на времето и на живота си (роден в 1452 г и умира в 1519 г.), ще застане и стои пред този стенопис в доминиканската трапезария на манастира Санта Мария Деле Грацие в Милано с особени чувства. Защото в действителност, голяма част от магическата творба, която Леонардо някога е създал върху тази стена, е запазено за нас, за да почувстваме могъщото величие, силата и съдържанието на всестранната личност на самия Леонардо. Степента на влияние на творчеството на Леонардо върху хората днес е на практика в същата връзка с това, което тази всестранна личност е вложила в еволюцията на света, тъй както тези вече избледнели и замъглени цветове са направили това, което Леонардо някога е вложил и сътворил върху стената. Стоим натъжени пред този стенопис в Милано и със същата тъга гледаме към цялата фигура на Леонардо.

Гьоте изтъква как, ако позволим на биографиите, написани от по-ранни автори, да ни въздействат, получаваме впечатление, че чрез Леонардо пред човечеството се появява личност, творяща със свежа жизнена сила, приемаща живота радостно и работеща по въпросите на живота с любов, с огромна жажда за знания, желаеща да обхване всичко свежо в душата и тялото. Тогава може би ще се обърнем към неговия портрет в Торино, предполагаемо нарисуван от него самия, и да погледнем на тази картина на Леонардо като стар човек - това лице с неговите изразителни линии, причинени от страдание, с огорчената уста и чертите, които предават нещо от противостоенето, което Леонардо е трябвало да чувства към света и към всичко, което е трябвало да изпита. По забележителен начин тази личност се появява в началото на новата епоха. Тогава, ако отново се върнем към стенописа в Санта Мария Деле Грацие и се опитаме да изследваме тази сянка върху стената на трапезарията, като се опитваме да я сравним с най-старите нейни репродукции, и да се опитаме сякаш „с очите на духа” (използвайки думите на Гьоте) да я съживим в нас, може да възникне следното чувство: „Дали този, който някога е изрисувал този стенопис е останал удовлетворен след последното движение на четката? Дали си е казал: „Ти изписа това, което живееше в душата ти“?” Струва ми се, че човек съвсем естествено може да стигне до това чувство. Защо? Ако изследваме целия живот на художника, трябва да признаем, че току-що описаното чувство е пробудено. Започваме с проследяването на Леонардо от неговото раждане. Бил е незаконно дете, син на посредствен баща, Сер Пиетро от Винчи, и на селянка, която след това напълно изчезва от погледа, като бащата се жени престижно и дава детето си за отглеждане от дойка. Виждаме детето да расте само, поддържащо връзка само с природата и душата си. Виждаме и каква огромна жизнена сила трябва да е била в това човешко същество, което му позволява да остане толкова свежо! Защото преди всичко той запазва младежката си свежест. След това, тъй като вече е показал талант за рисуване, той постъпва в училището на Верокио. Баща му го изпратил там, защото вярвал, че талантът му за рисуване може да бъде полезен. Тук Леонардо бил зает да

помага в рисуването на картините на своя учител. За този период е запазено предание как Леонардо веднъж трябвало да дорисува една фигура и когато учителят я видял, решил да не рисува повече, защото разбрал, че е надминат от своя ученик. Това изглежда повече от обикновена история, когато човек се вгледа в цялото същество на Леонардо.

След това го откриваме във Флоренция, а художественият му талант непрекъснато се увеличава, но освен това откриваме и нещо друго. Ако проследим неговия талант за рисуване, ние сме впечатлени от усещането, че година след година предприема най-великите художествени планове като постоянно прави нови. Има също поръчки от хора, които са разпознали великия му дар и искали да притежават нещо от него. Първо, той оформя идея за това, което иска да създаде и след това започна да изследва. Но в какво се състои това изследване? Той навлиза по изключително характерен начин във всеки детайл, който е обект на неговото внимание. Например, ако трябва да нарисува картина с три или четири фигури в нея, той не само изучава един модел, но обикаля града, наблюдавайки стотици и стотици хора. Често следва един човек цял ден, ако го интересува отделна черта, а понякога кани при себе си всякакъв вид хора от различни класи и им говори всякакви неща за да ги забавлява или плаши с цел да може да изучи техните особености при различните душевни преживявания. Веднъж, когато един размирник бил заловен и обесен, Леонардо отишъл на мястото на екзекуцията. Скицата, с която той се опитал да улови изражението на лицето и цялото отношение на жертвата, все още е запазена, като в долния й ъгъл е скицирана друга глава, така че да се улови целия израз. Запазени са карикатури, невероятни фигури от Леонардо, от които можем да видим какво се е опитвал да направи. Например, той вземал едно лице и правил експерименти с все по-голяма и по-голяма брадичка. За да изследва значението на една част от човешката фигура, той уголемявал един-единствен крайник, за да установи как в естествения си размер този крайник е свързан с целия човешки организъм. При Леонардо намираме карикатурни форми - във всички видове изкривявания. Запазили се са негови скици (много от творбите са на неговите ученици, но и много от него самия), в които той е нарисувал отново и отново един и същи детайл. Това са скици, които той след това използвал.

Ако внимателно разгледаме това, получаваме впечатление, че той работи по следния начин: Да предположим, че е имал поръчка за картина и е трябвало да нарисува това или онова. Проучва детайлите по описания начин. У него след това се събужда интерес към нещо специално и той вече не извършва проучване за целите на картината, а да научи особеностите на някое животно или човек. Ако е трябвало да нарисува битка, той отивал в училището по езда за да изучи детайли или на друго място, където конете били оставени на свобода, като по този начин изгубвал от поглед първоначалната си концепция, за която искаше да използва изследването. Така се натрупвали проучване след проучване и в крайна сметка той нямал интерес да се върне към картината. Сред важните картини, произхождащи от ранния му флорентински период (въпреки, че върху тях е рисувано повторно и оригиналната им форма вече не се разпознава), имаме „Св. Йероним" и "Поклонението на влъхвите", за които съществуват безброй такива етюди, както беше описано по-горе. Освен това имаме чувството, че този човек е живял с всички тайни на вселената. Опитвал се да проникне в тях и по оригинален начин да възпроизведе тайните на природата, но никога не стига в действителност до създаването на каквото й да е произведение, за което да може да каже, че е завършено.

Трябва да се поставим на мястото на тази душа, която е била прекалено богата, за да доведе до завършване започнатото, душа, в която тайните на вселената са работили така, че без значение какво е започнал, той е трябвало да преминава от тайна към тайна, без никога да стигне до края. Трябва да се опитаме да разберем душата на Леонардо, която е твърде велика сама по себе си, за да може да разкрие пълното си величие.

Нека продължим с изучаването на Леонардо. Виждаме как са му възложени две поръчки от херцог Лудовико, едната от която е „Тайната вечеря", а другата е конна статуя на бащата на херцога. Това го довежда в Милано. По-нататъшното проучване ни показва, че Леонардо е работил от 15 до 16 години по тези две творби. Разбира се, много други неща са се случвали едновременно. След горното описание, за да го разберем напълно, трябва да добавим, че херцогът не го е призовал само като художник. Херцогът повикал Леонардо, защото не само бил изтъкнат музикант, но може би един от най-изтъкнатите музиканти на своето време. Именно поради музикални дарби на Леонардо той бил призован в двора на херцога, но и не само затова, но и защото бил един от най-важните военни инженери на своето време - един от най-важните хидравлични инженери и една от най-важните механици на своето време, и защото можел да обещае на херцога да му предостави военни машини, които били нещо съвсем ново – такива, които използвали парна енергия, и защото можел да построи висящи мостове, които лесно могат да бъдат монтирани и бързо демонтирани. В същото време, той работи и по изграждането на летяща машина. За да постигне това, той се занимавал с наблюдение на полета на птици. Запазеното от записките на Леонардо относно начина, по който птиците летят, са сред най-оригиналните съществуващи в света документи по този въпрос. В същото време, трябва винаги да се припомня, че когато днес имаме записки от Леонардо в нашите ръце, това са само копия, съдържащи много неточности, и в тази форма те съответстват на това, което можем да видим сега от „Тайната вечеря". И все пак, от всичко това можем ясно да видим колко велик и всестранен гений е бил Леонардо.

Сега можем да видим как Леонардо не само е помагал на Миланския двор при всеки възможен случай - уреждането на това или онова артистично или театрално събитие, но също така виждаме как той изработва всякакви военни и други схеми и помага на строителите на катедралата със съвети и помощ. Освен това знаем, че той е обучавал безброй ученици, които след това са работили на различни обекти в Милано; така че днес едва ли може да си представите колко голяма част от работата на Леонардо е вградена в целия

град Милано и неговия околности.

В допълнение към всичко това, Леонардо е зает с безкрайни проучвания за статуята на бащата на херцога, Франческо Сфорца. Може да се каже, че няма нито един крайник на коня, който да не е проучил сто пъти, в сто различни позиции и след дълга поредица от години е завършил модела на коня. И тогава, когато бил показан на един фестивал, в настъпила злополука моделът бил унищожен и трябвало да го изработи отново. Този втори модел също бил унищожен, когато французите нахлули в Милано през 1499 г., защото войниците го използвали като мишена и го раздробили на парчета. Нищо не е останало от гигантския труд на личността, за която може да се каже, че се е опитвала да разкрива една подир друга тайните на света за да сътвори творба, в която мъртвата материя трябвало да бъде проява на живота, тъй както се разкрива от тайните на природата.

Знаем как Леонардо е работил по „Тайната вечеря“. Често отивал и сядал на скелето, размишлявайки часове пред стената, а после хващал четката, нанасял няколко щриха и отново си тръгвал. Понякога той само отивал, взирал се в изображението и отново си отивал. Когато рисувал фигурата на Христос, ръката му треперела. Всъщност, ако съберем всичко, което можем да намерим по този въпрос, трябва да кажем, че нито външно, нито вътрешно Леонардо е бил щастлив когато рисувал тази световно известна картина. По това време в Милано имало хора, които били недоволни от бавния напредък на картината, например приора на манастира, който не можел да разбере защо художникът не може да изрисува такава картина бързо и се оплакал на херцога. Той също смятал, че работа е продължила твърде дълго. Леонардо отговорил: „На тази картина се изобразява Исус Христос и Юда, двата най-големи контраста; човек не може да ги нарисува за една година; за тях в света няма модели, нито за Юда, нито за Христос”. След като работил по картината в продължение на години, той казал, че не знае дали изобщо може да я завърши! Тогава той заявил, че ако най-накрая не намери модел за Юда, винаги може да използва самия приор! Така било изключително трудно да се завърши картината, но в себе си Леонардо не се чувствал щастлив. Защото тази картина показва контраста между това, което живеело в душата му и това, което той трябвало да представи върху стената. Ако човек проследи живота на Леонардо по този начин, той си казва: „В този човек живеят огромно количество впечатления, които той не може да разкрие видимо на човечеството; външните средства са твърде слаби за такова изразяване. Бил ли е способен, както без съмнение, е възнамерявал в „Тайната вечеря“, да изрисува в тази творба величие, което би го удовлетворило? Този въпрос възниква съвсем естествено, когато човек осъзнава как отново и отново Леонардо се е опитвал да изследва тайна подир тайна, за да направи нещо съществуващо и не е успял. В края на краищата, човек е длъжен да зададе такъв въпрос, но самият въпрос почти дава и отговора. Ако от една страна Леонардо стига само до направата на модела на конната статуя, сътворен като чудо на пластичното изкуство и впоследствие унищожен, как се чувства след завършването на „Тайната вечеря“? Човек има чувството, че той оставя тази „Тайна вечеря“ неудовлетворен! Ако всичко, което можем да видим от тази картина днес, е развалина от размазани и мъгливи бои, и ако от дълго време нищо повече не се е забелязвало от това, което Леонардо някога е рисувал на стената, може би можем да твърдим, че това, което е изрисувал, не може в най-малка степен да изобразява онова, което е живяло в душата му.

Стенописът в трапезарията на манастира „Санта Мария деле Грацие” в Милано

За да се стигне до такова заключение, е необходимо да се съберат всички различни впечатления, които човек получава от самата картина, но има и няколко външни помощни средства. Сред писанията на Леонардо, които са се запазили, има един прекрасен трактат за живописта. В него е изложена същността на живописта като изкуство, как тя трябва да се прилага по отношение на перспектива и оцветяване, как трябва да се твори по принцип. Ех! Този трактат на Леонардо, въпреки че имаме само един фрагмент от него, е чудесна работа, подобна на която никога не е била писана в света. Най-висшите принципи на живописното изкуство са представени тук, така както само най-великият гений може да ги представи. Чудесно е, примерно, да се прочете как Леонардо показва, че при рисуването на една битка конете трябва да бъдат изобразени в подходящия ракурс, тъй като така се създава впечатление за животинското, но и за величието, което би трябвало да е забележимо в битката. Накратко, тази творба е прекрасна. Това ни показва цялото величие на Леонардо и, може да се каже, цялото му безсилие. Ще се позовем на това отново. Преди всичко, издава как винаги се е опитвал при изобразяването на своето изкуство да изучава реалността, така както се представя на човешкото око. Как светлината, сянката и оцветяването трябва да се прилагат в живописта - всичко това може да се намери чудесно описано в трактата на Леонардо. Ако открием в душата на Леонардо пламенния копнеж на съвестта му никога, дори и в най-малкия детайл, да не накърни истината - която, както ще видим по-нататък, той толкова високо цени. И ако това чувство оживява душата му, можем да кажем, че това е очевидно навсякъде, т.е. реше-

нието никога да не накърнява истината на впечатлението, винаги да твори така, че впечатлението да е оправдано от вътрешните тайни на природата.

Ако позволим творбата му „Тайната вечеря“ да ни въздейства, ще открием две неща, за които можем да кажем, че не са напълно съобразени с възгледа на Леонардо за принципите на живописта. Единият е фигурата на Юда. От репродукциите и до известна степен от картината в Милано се създава впечатлението, че Юда е съвсем поставен в сянка – изображението му е доста тъмно. Сега, когато изучаваме как светлината пада от различни страни и как са изобразени светлинните условия по отношение на останалите единадесет апостола - по най-прекрасния начин, в съответствие с реалността, нищо не обяснява тъмнината, покриваща лицето на Юда. Изкуството не може да ни даде никакъв отговор, каква е причината за този мрак. Това е съвсем ясно по отношение на фигурата на Юда. Ако сега се обърнем към фигурата на Христос, като не подходим съгласно духовните науки, а според външния изглед, тя произвежда само, така да се каже, нещо като внушение. Както толкова малко, колкото чернотата, и тъмнината на фигурата на Юда изглежда оправдана, също толкова малко „слънчевата светлина“ върху Христовата фигура, така открояваща се от другите фигури, изглежда оправдана в този смисъл. Можем да разберем осветлението на всички други лица, но не и на Юда, нито на Христос Исус. Тогава, сякаш от само себе си, в съзнанието на човек идва идеята - със сигурност художникът се е стремял да покаже, че в тези две противоположности Исус и Юда, светлината и тъмнината, не се излизат отвън, а отвътре. Той вероятно е искал да ни накара да осъзнаем, че светлината върху лицето на Христос не може да бъде обяснена с външните условия и че можем да вярваме, че душата зад това лице е сама по себе си сила на светлината, така че то може да свети от самосебе си, въпреки осветлението. По същия начин впечатлението по отношение на Юда е, че тази форма създава сянка, която не се обяснява със сенките около него.

Това, както вече беше посочено, е хипотеза на духовното изследване, която се е развила в мен в течение на много години и можем да считаме, че колкото повече разглеждаме проблема, толкова повече ще го намираме за обоснован. Според тази хипотеза, може да се разбере как Леонардо, който се стреми да бъде верен на природата във всичките си творби и проучвания, работи с трепереща четка, за да изобрази проблем, който може да бъде оправдан само по отношение на тази фигура. Тогава можем да разберем, че той може би е бил горчиво разочарован, и несъмнено е било така, защото с помощта на съществуващото тогава изкуство е било невъзможно този проблем да се изрази с пълна истинност и вероятност. Тъй като все още не е могъл да направи това, което е искал, той най-накрая се е отчаял от възможността за неговото изпълнение и е трябвало да изостави картина, която все още не го удовлетворявала. А на въпроса за чувствата, с които Леонардо изоставя картината си, може да се отговори в пълно съответствие с цялата фигура и духовното величие на Леонардо. Той я изоставя с чувството на горчивина, осъзнавайки, че в най-важната си творба си е поставил задача, чието изпълнение никога не може да бъде задоволително със средствата, с които разполага човек. Ако през идните векове няма очи, които да видят картината, която Леонардо създава във въображението си и пресъздава върху стената в Милано, това при всички обстоятелства със сигурност не би било това, което е живеело в душата му. Ако го представим по този начин пред най-важната му творба, ние наистина ще сме изкушени да попитаме: Каква тайна в действителност стои зад тази фигура?

(следва продължение)

Рудолф Щайнер

Берлин, 13 февруари 1913 г

Превод:Агенция „Валера”

Леонардо да Винчи - Мона Лиза

Мона Лиза е световноизвестна маслена картина от Леонардо да Винчи от разцвета на италианския Ренесанс в началото на 16 век. Картината, известна на италиански като La Gioconda, вероятно е кръстена на флорентинката Lisa del Giocondo. Заглавието Mona Lisa, което обикновено се използва в Германия, се основава на правописна грешка, защото Mona произлиза от италианската кратка форма Monna (за Мадона, жена), и следователно не е първо име, а заглавието, с което Lisa като съпруга, е избрано от Франческо дел Джокондо.

Друга теза, която се преследва днес, се отнася до Джулиано ди Лоренцо де Медичи и неговия незаконен син Иполито Медичи. Смята се, че Джулиано е поръчал картината на Леонардо като утешително изображение на майката на младия си син Иполито, след като тя е починала при раждане. Съвременното име „Джоконда“, което вече е било използвано от ученик на Леонардо, означава „Утеха“ – вероятно, защото картината е била предназначена да утеши малкия Иполито де Медичи за загубата

Оригиналната картина - на френски „ La Joconde” е изложена от края на 18-ти век в централния парижки музей Лувъра и се смята за един от най-известните му експонати. Намира се на площ от 77 см × 53 см (около 0,4 м²), изработена е върху тънка дървесина от тополи и вероятно е с произход от 1503 до 1506 г.

ЖИВОТЪТ В БЪЛГАРИЯ КАТО КАРМИЧЕН КАТАЛИЗАТОР

Себастиан де Ври бе част от лекторския екип на Обучителния семинар по Валдорфска педагогика, организиран от Сдружение „Валдорфска педагогика за деца, родители и учители“ във Варна. Доктор по философия, преподавател по общо човекознание, философия, теология, изкуство във Педагогическия колеж „Хеликон” в Холандия. Валдорфски учител в гимназиалните класове. Пътува и изнася лекции в цяла Европа, живял е и в България, докато преподава в Софийския университет.

Скъпи г-н Себастиаан, бихте ли споделили впечатления за вашето поредно посещение в България? На какви теми бяха вашите лекции в Пловдив?

През октомври бях за втори път в Пловдив по покана на колегите от Валдорфския обучителен семинар, който се проведе преди години във Варна. Водих лекции за Антропософски ориентираната медицина, говорих за Светите братя Кирил и Методий, за Осемстепенния път на Буда и за Валдорфската педагогика. Исках да припомня, че създаването на първото Валдорфско училище в Щутгарт през 1919 година е чисто Михаелистично дело, водено от Михаиловия импулс. Както знаем, Михаил е ангелско същество, което изисква от нас да одухотворим своето мислене, да се научим да мислим с нашето сърце и да превъзмогнем материалистичния интелектуален начин на разсъждаване. Архангел Михаил иска да въведем чувстването и вътрешна активност в нашето мислене, ръководено от духовното ни Аз. Мистерията на Михаил е свързана със силата на инициативата, с добродетелта смелост, а куражът-смелост идва от сърцето. Очаква се ние да направим първата крачка, инициативата е в наши ръце, а Михаил ни чака. Във всички тези изброени аспекти първото валдорфско училище бе Михаилова инициатива. Важен бе въпросът на Емил Молт към Щайнер. В търсене на училище и нова педагогика за децата на своите работници във фабриката, той моли Рудолф Щайнер за помощ. Това бе въпрос на инициация или още по-добре описано – това бе въпрос, пропит с любов и грижовност. Щайнер дава своя отговор в провеждането на лекциите по Общото човекознание. Засяга въпроса за Консилиума в Константинопол през 869 година, където Триединството на човека (знанието, че човек се състои от тяло, душа и дух) бива заличено. В своите лекции той показва всички различни аспекти на тричленната организация на човека – връзките между тяло, душа и дух. От нас зависи да продължим и задълбочим развитието на дадените от него прозрения.

Кои са основополагащите теми във Валдорфското образование?

В основата на Валдорфската педагогика има много важни теми, но три са основните въпроса, които си заслужава да бъдат задавани отново и отново.

Първият въпрос е: Кое е детето, което стои пред теб? Кое е това дете, с което работиш всеки ден в класната стая. Естествено, бихме могли да разширим въпроса към всички хора, с които се срещаме в живота – кои са моите колеги, кои са родителите на учениците ми, например. Те също имат собствена биография, душа, дух, също минават през етапи на развитие, имат причина да са такива, каквито са и т.н. За децата в твоя клас този въпрос е от огромно значение, защото включва в себе си кармичните измерения. За да търсим отговорите на въпроса „Кой си ти?”, е необходимо да бъдем отворени, да се учим да не отсъждаме прибързано. Иде реч за изкуството да живеем с въпроси и преживявания. От полза би било едно от упражненията, дадени от Щайнер, в което обучаваме да възприемем дадена ситуация, изживяване като напълно нова в житейската ни биография, като оставим зад гърба си всички предишни опитности, които сме имали в подобна ситуация. Да наблюдаваме, да виждаме и да възприемаме истински какво се случва и какво казва и прави човекът срещу нас. Оставете настрани вашият огромен товар от знание и опитности и вижте нещата, колкото е възможно по-ясно и обективно. Много често знанията и механичният начин на мислене застават като преграда между нас и истинското разбиране на другия човек.

Вторият въпрос: Какво представлява човекът? Основен въпрос в Антропософията, отново ни препраща към Общото човекознание. Ние действаме в света, посредством и спрямо нашите убеждения и възприятия – съзнателно или не – за това какво е Човекът. Ако приемем, че човешкото същество има духовни измерения, това отваря много врати за това как да виждаме и да разбираме света и децата в класната стая. Важното тук е да разширим начина си на мислене и да започнем да виждаме тези духовните измерения на човека. Да се учим да мислим по съвсем различен начин за Човека.

Третият въпрос: Кой си ти? Въпрос обърнат към нас самите – кой съм аз, учителят. Свързан е със собственото вътрешно развитие. Като учител вие сте много повече от просто жив пример за вашите ученици. Вие сте Аз-ът на класа, вашите духовни, астрални, етерни сили въздействат върху децата, така че е важно да работите с тях и да ги развивате. А това, освен всичко, означава и да се грижим за себе си, нещо, което често се забравя. Да си учител изисква да се владее изкуството на живота.

Какви са вашите препоръки за преподаването на история в българските валдорфски ориентирани училища?

България има силна и много богата история. Моля, никога не забравяйте, че много културни импулси са били и са активни в България. Днес българското общество може да се развива благоприятно, единствено ако пазите, обичате, почитате и разпространявате вашата история и културно наследство. Плеяда от светци, духовни учители, царе, герои са дали живота си за България – помнете ги, грижете се за тяхната памет и ги почитайте – те са били Велик пример и са повдигали душата и духа на България. За много от тези велики исторически личности бихме се запитали – къде са те сега. Имат ли духовна история? Каква е мисията на България? Кой е бил Иван Вазов? Кой е бил Паисий Хилендарски? Васил Левски? В духовен план.

Преподаването по история във валдорфското образование винаги е насочено към местната история, тя е на почит в часовете. Така би трябвало да бъде и в България. Естествено, вие ще минете през четирите културни следатлантски епохи, ще говорите за Древна Индия, Персия, Месопотамия, Египет, Древна Гърция, Римската империя, Средните векове. Но включете и българската история – говорете с децата за прабългарите, за хановете, царете, светците, героите от Възраждането и националното освободително движение. В Германия, в Холандия, Белгия и Франция се очаква да преподаваме за Карл Велики, защото той е бил много влиятелен човек за своето време и неговите решения имат голямо влияние върху съвремието. Освен това, той е бил пленителна личност със специални кармични връзки, част от определен духовен импулс. Чудесно би било да говорите в уроците си и за него, но по същото време в България, преди и след това, на власт са били велики царе и управници, които имат огромно въздействие и също са част от определен културен импулс.

Какво да е водещото в отбелязването на годишните празници?

Да, аз самият преподавам по темите за годишните празници във Валдорфския колеж и в антропософски работни групи. Следването на годишните празници, следването на движението на слънцето и смените на сезоните през годината е също път на посвещение и пречистване на душата. Можете да преживеете как мисленето и чувстването се променят в годишния цикъл. Свързването с природата е добре и за съществата на елементите. Те чакат да бъдат освободени от нас, чрез нашето старателно наблюдение и възприемане на природните процеси. Напътствието към валдорфските класове в България относно отбелязването на годишните празници е съвсем просто: следвайте природата, позицията на слънцето, смяната на сезоните и Християнските празници, които се честват в България.

Необходимо ли е да следваме всички празници, които се отбелязват във Валдорфските училища в Германия или Холандия?

В България има множество православни светци, които се почитат – Св. Димитър, Свети Георги, Светите братя Кирил и Методий и т.н. Да не забравяме Архангел Михаил, който вие също почитате – можете дори да помислите коя дата да изберете, православната на 8 ноември или 29 септември. Имайте предвид, че сезонните промени тук се различават леко от Западна и Централна Европа. Да празнувате Св. Мартин на 11 ноември в България е хубаво, но е важно какво е посланието на този празник, какво се крие зад празника (на същата дата вие почитате Св. Мина). Как тези празници се свързват с българската култура, с българското християнство? Има по-важни светци, които е добре да бъдат почетени тук. Също така е добре да знаете, че Св. Мартин се празнува само в някои области на Холандия и Германия, не навсякъде. Всяка държава, континент има своите празници и чествания. А важните за България празници не са просто специфични, има дълбока причина именно те да бъдат отбелязвани от вас – причина, свързана с българската душа, живот, и условията тук.

Какви са вашите впечатления от България?

България е специална страна, със собствен дух. Да си роден и да живееш тук не е лесно. Вие много добре знаете това. Тежестта на условията се разкрива в най-различни области. Животът в България, бих казал, е като кармичен катализатор, като катапулт в кармично отношение. Това, което друг би придобил като опитност много по-бавно в държавите от Западна Европа, тук е концентрирано и скоростно. България често е била окупирана, превземана и поробвана от чужди сили (като не изключвам комунистическия и капиталистическия режим) и сега изпитвате трудност да откриете вашия собствен начин на живот, вашите истински идеали, за да изградите общество, което да е жив социален организъм.

Сами виждате как различни валдорфски (и не само) начинания, които целят да създадат нещо стойностно и добро, бяха и са силно критикувани и саботирани. Там, където се появява светлина, там настъпва и тъмнината, така е и в България. Светлината и тъмнината, доброто и злото са теми, които играят специална роля тук, във вашата страна.

Какво бихте споделили за Антропософията в България?

На първо място, нека си припомним, че антропософията в България не е сама. Тук, по тези земи, вече има едно силно духовно движение, което е тясно свързано с българската история и минало – говоря за Бялото Братство. Двата духовни потока – Антропософията и Бялото братство са духовни братя, които би трябвало взаимно да се уважават и подкрепят, а не да си отправят саркастични критики. Моралната аура на България и духовните условия тук са и са били поддържани и повдигани от постоянната грижа на Бялото братство. Без тяхното продължаващо вътрешно развитие и импулс, животът в България щеше да е невъзможен за живеене. Има някои съществени различия между учението на Антропософията и Бялото братство, но тези разлики са интересни и има причина да съществуват. Двата потока имат

различни мисии и призвание, не е нужно да са в противоречие. Бялото братство е тясно свързано с България – дадено е специално за българите и за душата на българския народ. Това учение работи в сферата на подготовката на Шестата следатлантска епоха, времето на „Братството", времето на славянската култура, която ще процъфтява и ще е водеща за човечеството. Човешкото его ще бъде превъзмогнато, пречистено до голяма степен. Едва тогава ще е възможно да се изградят истински социални форми, в наши дни това е трудно. Ние, все пак сме призвани да се стремим към тях, да се учим, да се развиваме, но държейки в съзнанието си мисълта, че е твърде рано, защото знаем, че Съзнателната душа все още се развива. Бъдещето на Шестата епоха ще е времето, свързано със Светия Дух, за което хората вече имат даден праобраз в празника на Петдесетница.

Много от темите в мисията на Бялото Братство са все още зрънце, кълн. И можете да видите, че сферата, полето, на което работят и се развиват Антропософията и учението на Беинса Дуно са различни. Това, само по себе си, е много интересно: те не се отнасят до един и същи етап на развитие на душата. Антропософията също носи силен импулс за бъдещето, но тя си остава тясно свързана с развитието на Съзнателната душа, с развитието на Петата следатлантска епоха, което означава, че е в непосредствен интерес за хората от сегашната епоха.

Също така можете да забележите, че импулсът на Бялото братство е свързан с Богомилите и Манихейското Християнство – два потока, в които моралността и пречистването, усъвършенстването на душата е основна цел. Теми, които са свързани с България – същите теми, за които споменахме по-рано – светлината и тъмнината. Манихейският импулс и Богомилският импулс са били и са потоци, които ни подготвят за бъдещето и те са изчистили духовната аура на областите, където са били и са действали. Богомилите са тясно свързани с България и тяхното унищожаване има голямо въздействие върху развитието на вашата страна. Опитите да се изпепели богомилското движение причиняват страдания и подтисничество в последващата история на България. Чрез импулса на Манихейството и Богомилството можете да изучавате как да се справяте със злото и тъмнината, теми, които са актуални във вашия всекидневен живот тук. Как да внесем светлина в трудни и тъмни условия? Как да усъвършенстваме, да пречистим душата и да внесем бяла светлина, за да вървим по пътя на създаването на бъдещото братство. Това са съществени теми и те всички са свързани с ученията на Учителя.

Също така си припомняйте, че е добре да играете и Паневритмия. Това е подходящ духовен танц за българите и е полезен за здравето на душата, тялото и етерните сили. Носи чиста радост на духа, разширявайки духа и подготвяйки го за по-високите нива на развитие. Танцът Паневритмия изчиства етерните сфери и е социален процес, в който братството може да се сгради.

Интервюто подготви ***Кристина Димова***

Участниците във Валдорфския семинар

ДУХОВЕН КАЛЕНДАР – ТОДОРОВДЕН

Времето преди Великден, отбелязвано в православния календар като „великденски пост" апелира към въздържание, скромност, смирение. Човешката душа отправя поглед напред към възраждащата се природа, към дните, в които духовните сили пробуждат света около нас и в неспирен водовъртеж сякаш омагьосват взора ни чрез палитра от красиво преливащи пейзажи. Слънцето нежно докосва и гали земята, а на лицата ни се появява усмивка. Душата ликува, цялото ни същество се радва на излъчващата се топлина, любов, надежда. Как да свържем това изживяване със сериозността и дълбочината на духовните събития, свързани със страданията на Христос, с Разпятието и Кръстната смърт? Може ли човешката душа да бъде доведена до едно истинско разбиране за смисъла на поредицата събития, започващи с тайната вечеря, преминаващи през бичуването, трънния венец, смъртта и завършващи с Възкресението на Спасителя като величествена космическа победа на човешкото пребъдване над силите на разрушението и безнадеждността? Днес антропософското познание дава отговорите на тези въпроси и довежда човешките души до правилното разбиране, до истината за Христос и Неговата спасителна мисия. Как, обаче, стоят нещата в миналото? В народните празници намираме ключът към една несъзнателна мъдрост, сякаш духовното ръководство на народа ни чрез легенди и разкази за светци подарява надежда, вяра и морална сила на хората. Така в средата на март, в първата неделя на поста, празнуваме Тодоровден. Легендата разказва, че в първите християнски столетия, по време на гоненията на християните, император Юлиан, наречен „Отстъпник", поради желанието си да възвърне езичеството, наредил на градоначалника на Константинопол да напръска тайно с кръв от животни всички постни храни на пазара. Целта е да накарат християните, макар и несъзнателно, да ядат осквернена храна по време на Великите пости. Този акт на подигравка с най-съкровените душевни ценности на хората бива предотвратен по един „чуден" начин: Патриарх Евдоксий, духовен предводител на християните, получава видение, в което му се явява Теодор Тирон и го моли да предупреди всички да не купуват и ядат храна от пазара. Така се осуетява този недостоен замисъл. Самият император е посрамен и в разкаянието си разрешава да бъде върната неосквернената от езичниците стока на пазара. Какво ни разказва житието на великомъченик Теодор Тирон? Римски войник в императорския полк, той отказва да вземе участие в принуждаване на християните да извършват езически жертвоприношения. Поради това, че засвидетелства вярност към християнската вяра, той бива осъден на мъчения и гладна смърт. По време на постите, виждайки, че мъченикът е още жив, му предлагат да яде осквернена храна и да спаси живота си. Теодор Тирон не се поддава на изкушението, с което разгневява своите мъчители и бива изгорен жив на клада на 17 февруари 306 г. Не случайно тези примери на смелост и морална сила оживяват в традициите и фолклора на народа ни. Така празниците, изпъстрящи годината са носели на дедите ни както радост, така и повод за размисъл и преклонение пред духовните подвизи на светците. Днес, за нас остава задачата да пренесем във времето духовния идеал на предците ни, да го преосмислим и пречупим през призмата на духовното познание и да се опитаме да оставим чрез делата си достоен пример за тези, които ще дойдат по земите ни след нас.

Христина Ангелова

АНТРОПОСОФСКА МЕДИЦИНА

Дафне фон Бох е родена в Канада, но отдавна живее в Базел. Петнайсет години работи като антропософски лекар и психолог в две антропософски клиники за рехабилитация на психосоматични заболявания, през последните три години като главен лекар. От 2017 г. работи в частен офис в Германия и редактира отново книгите на Ото Волф, когото счита за свой учител. Освен това, преподава антропософска медицина за лекари на Изток (Сърбия, Румъния, Украйна и Русия), както и в Далечния изток (Китай, Тайван, Малайзия и Тайланд), а през следващата година има покани за лекции в Куба, Канада и САЩ.

ОПАСНОСТИТЕ ОТ ЛЕЧЕНИЕТО С ВИТАМИН Д

През последните години светът изпадна в един вид истерия относно витамин Д. Тя засяга всички области на медицината: от вътрешната медицина до онкологията и от природно лечебните методи до антропософската медицина. Медиите и най-вече списанията от таблоидната преса също се присъединиха. Срещу умора и хронични инфекции, срещу рак и недостатъчна ефективност: витамин Д сякаш се превърна в панацея.

Но витамин Д не е витамин…

На първо място трябва да знаем, че тъй-наречения „витамин Д“ не е никакъв витамин. Според дефиницията, витаминът е вещество, което човешкото тяло не може да произвежда само, и затова трябва да го приемаме от външни източници чрез храната. В противен случай недостигът на това вещество ще доведе до заболяване. Витамин С, например, се съдържа във всички пресни плодове и зеленчуци. В миналото, когато моряците плавали с месеци в открито море и нямали възможност да си набавят пресни плодове и зеленчуци, те боледували от скорбут. Като резултат от липсата на витамин С, скорбутът се проявява с често кървене и падане на зъбите. Болестта е напълно лечима с възстановяване на храненето със свежи плодове и зеленчуци.

В началото витамин Д се счита за витамин, но по-късно медицината открива, че той се произвежда от самия организъм. А едно вещество, което се произвежда от самия организъм и влияние върху метаболизма, по дефиниция е хормон, както кортизонът и естрогенът. Затова витамин Д е преименуван на „Д-хормон“, но това наименование остава неизвестно дори за повечето лекари. Новото, по-абстрактно име на витамин Д – „холекалциферол“ – напълно скрива същественото, а именно, че тук имаме работа с вещество, което организмът произвежда сам. А това има сериозни последствия – ако човек произвежда нормалното количество от даден хормон, то всеки допълнителен „профилактичен“ прием е всъщност предозиране, а всяко предозиране води до по-малка или по-голяма вреда. Така например, профилактичното назначаване на естроген след менопаузата благоприятства развитието на рак на гърдата.

Къде в тялото се произвежда витамин Д?

Всъщност, организмът ни не произвежда самия витамин Д, а провитамин Д, което става в бъбреците. След това провитамин Д прониква в кожата, където под действието на светлината се превръща в активен витамин Д. Би трябвало да се каже, че истинският витамин, който трябва да дойде отвън и който ние не можем да произведем сами, е светлината.

А как действа вече активираният витамин Д?

Функцията на витамин Д

Ние приемаме калций от млякото и млечните продукти, с които се храним. Активираният витамин Д помага калцият да се абсорбира в червата и да премине в кръвообращението. Оттам известно количество калций навлиза в костите и ги прави по-твърди, което им позволява да носят тежестта на тялото без да се огъват.

Но организмът всъщност сам се защитава от прекомерно поемане на калций: само около 30% от общия калций, приет с храната, се абсорбира в червата. Такъв е случаят при нормалното производство на витамин Д. Но какво означава нормално производство?

Въпросът за „нормалната стойност“ на витамин Д в кръвта

Медицинските книги казват, че нормалното ниво на витамин Д в кръвта е над 30 пикограма на милилитър. Но ако сравним стойностите при много хора разбираме, че всъщност едва ли някой достига до тази тъй-наречена „нормална“ стойност, защото тя е по-скоро около 10 пикограма на милилитър. По-високата стойност определено не може да се достигне през зимните месеци, защото поради по-малкото слънчева светлина през зимния период, тя е винаги по-ниска. Но ако тази уж „здравословна“ стойност от 30 пикограма на милилитър не се достига от повечето хора, тогава тя не може да бъде „нормална“ стойност.

Има спешна необходимост да се коригира статистическото определение на нормалното ниво витамин Д в кръвта през зимните месеци. То не може да се сравнява с нивата през лятото, както не могат да се сравняват нивата естроген при жените преди и след менопаузата. Последните са обикновено, разбира се, по-ниски.

Това положение много напомня на считаната за „нормална“ стойност на холестерола. От 80-те години на XX век официално приетото ниво холестерол е под 5.2 ммол/л. Повечето здрави хора обаче имат стойност на холестерола от 6.5 ммол/л до 7.3 ммол/л, което е значително по-високо от тази официална стойност и следователно се счита за „патологично“. Преди 80-те години на XX век за нормално се считаше нивото под 7.8 ммол/л, което е по-близко до действителността. Междувременно се появиха множество публикации, които обърнаха внимание на този факт, например „Лъжата за холестерола“ от проф. д-р Хартенбах (Hartenbach, Die Cholesterin-Lüge) или „Дебели грешки“ от д-р Коломбани (Colombani, Fette Irrtümer).

Вредата от витамин Д

Вредата, която причинява витамин Д се забелязва най-ясно при по-тежките случаи, например при отравяне. За този факт се знае поне от 60-те години на XX век. Като профилактика срещу рахит, тогава новородените получаваха тъй-наречената „ударна доза витамин Д“ до втората година от живота. Еднократната ударна доза витамин Д беше 400 пъти по-висока от препоръчваната дневна доза днес (500 I.U. = международни единици), по-конкретно 200,000 I.U. Тя се повтаряше на интервали от шест месеца, общо до шест пъти (!).

Това лечение доведе до доста смъртни случаи при децата. При извършените аутопсии на детски трупчета се установи силно изразена калцификация на кръвоносните съдове (проф. А. Бойрен на медицинския конгрес в Бремен, 6-8 май 1966 г. Цитиран от д-р Вилхелм цур Линден в „Медицински опит“, том XVI, брой 2, 1967 г.). Това не е изненадващо, защото витамин Д подпомага абсорбирането на калция от червата в кръвта. Най-тежко се засягат съдовете на сърцето и белите дробове. Обменът на газове постепенно става невъзможен и детето бавно се задушава. За съжаление, този потресаващ резултат беше отбелязан съвсем бегло, но в крайна сметка ударните дози бяха спрени.

Никаква вреда ли не предизвикват малките дози?

Както беше посочено по-горе, очевидно е, че витамин Д води до калцификация на кръвоносните съдове, защото подпомага абсорбирането на калций, който преминава в кръвообращението. Калцият е вещество, което има свойството да се отлага, и това може да се наблюдава при образуването на сталактити в пещерите. В тялото калцият се отлага върху стените на кръвоносните съдове, най-вече там, където вече има някаква неравност, плака. Щом дори деца, които нямат плаки, са умирали от предозиране на витамин Д поради силно изразена калцификация на кръвоносните съдове, ясно е, че дори малки, но ежедневни дози ще причинят, ако не смърт, то определена вреда в резултат от калцифицрането на кръвоносните съдове. Особено при възрастните хора, но всъщност във всяка възраст, това води до обща калцификация, която е особено унищожителна за малките кръвоносни съдове на мозъка и увеличава склонността към деменция.

Очевидно е, обаче, че дори при *слаба* мозъчно-съдова калцификация настъпват други вреди, които не се проявяват във видимо физическо заболяване, а „само“ като психическа тенденция, насочена към общо втвърдяване. И отново са засегнати не само децата, а и всички хора, които приемат малки дози витамин Д, но редовно.

Какво означава „незначителна“ вреда от малки дози витамин Д?

Това отново се забелязва най-ясно при децата, на които са давани големи дози. Вилхелм цур Линден е наблюдавал много такива деца и описва това, което и други (Кук, Бойрен, Таусиг) наричат „умствено увреждане…“ или „… задръжки в умственото развитие“ (Вилхелм цур Линден, пак там). Самият цур Линден описва последствията от това умствено увреждане като влошаване на академичните постижения, липса на интерес, стесняване на интелектуалните хоризонти до чисто технически интереси, както и „огрубяване на скелета с едновременно свиване широтата на съзнанието и задържане на умствената подвижност“ (пак там). Това означава общо втвърдяване на *разума и душата*. Той задава въпроса дали витамин Д не би могъл да намали дори способността за учене.

Такива вреди са много по-сериозни, отколкото всякакви оплаквания, на които витамин Д би могъл да помогне, защото те променят цялата личност в посока втвърдяване, липса на подвижна мисъл, накратко – склерозиране. Цур Линден завършва статията си с основателния въпрос дали тези деца, при които е прилагано профилактично лечение с витамин Д и които следователно са тръгнали по пътя на калцификацията, няма значително да повишат в бъдеще броя на засегнатите от деменция възрастни.

Решаващият фактор обаче е, че цур Линден е открил тези фини промени в психиката не само при децата, които са лекувани с високи дози витамин Д, а също и при тези, които са били лекувани продължително време, с месеци, с ежедневни малки дози от 500 до 1000 I.U. (цур Линден, пак там).

Как изглежда истинската *недостатъчност* на витамин Д?

Тъй като витамин Д подпомага абсорбирането на калция в червата, при недостиг на витамин Д се абсорбира твърде малко калций.

Това не е проблем при възрастните, а при децата, особено новородените бебета и малките деца, защото техните кости са все още по-скоро хрущяли и следователно – меки. Ако костите са твърде меки, задната част на главата може да се сплеска от лежане, а костите на краката да се огъват, когато детето се опитва да се изправи и да върви. И така, дефицитът на витамин Д се изразява в деформация на костите, защото те остават меки – тъй-наречената заболяване рахит.

Тази болест съществува и при възрастните, но изключително рядко: тя се нарича остеомалация или рахит при възрастни. Обикновено костите у възрастните съдържат твърде много калций. За да омекнат костите, това относително високо количество калций първо трябва напълно да се разтвори. Такова явление е изключително рядко при възрастните и ако го има, то се дължи по-скоро на заболяване на околощитовидните жлези, отколкото на липсата на витамин Д и съответно на недостатъчния прием на калций. Точно обратното: по-рано се знаеше, че тъкмо възрастните трябва да се пазят от приемане на калций, защото те вече имат

склонност към „калцификация“. Това не означава, че старите хора трябва да изключат от храната млякото и млечните продукти, защото видяхме, че прекомерният прием на калций се изхвърля чрез изпражненията. То обаче означава, че възрастните не трябва да приемат *допълнително* витамин Д, който принуждава тялото да абсорбира повече калций, отколкото е полезно за него.

Кои хора приемат днес витамин Д?

Витамин Д и до днес е методът, който се използва за предотвратяване на рахит в препоръчвани „малки“ дози: 500 I.U. за новородените от втората седмица до втората година. Тази препоръка днес се изпълнява при почти всички деца. От втората година нататък собственото производство на децата се счита достатъчно за цялата година, ако ръцете и лицето на детето се излагат на слънце два часа седмично през пролетта и лятото.

Освен това, днес витамин Д се дава на възрастните, най-вече на жените, като профилактика или лечение на остеопороза (500 или 1000 I.U. дневно).

В допълнение, днес много хора приемат витамин Д, защото вярват, че той им носи някаква полза. Както споменахме по-горе, хората приемат витамин Д дори по собствена инициатива или по предписание на лекаря поради всякакви оплаквания (умора, хронични инфекции, рак, недостатъчна ефективност и т.н.). Той се взема обаче дори когато няма никакви симптоми, просто защото нивото на витамин Д в кръвта било „твърде ниско“.

Как стои въпросът с използването на витамин Д за превенция или лечение на рахит?

След всичко, които изложихме дотук, трябва да е очевидно, че профилактиката с витамин Д води до нежелателно втвърдяване на цялото дете. Витамин Д принуждава организма да абсорбира повече калций от необходимото. От друга страна, едно потенцирано лекарство от антропософската медицина стимулира собственото производство на провитамин Д без това производство да превишава здравословното количество.

Това профилактично лечение се състои от предписването на Apatite/Phosphorous comp. K (на фирмата Weleda/Веледа/): сутрин на гладно се вземат три капки в малко вода при деца под осем месечна възраст или пет капки при деца над осем месечна възраст. Преди вечеря на първата група деца се дава на върха на ножа Conchae/Quercus comp. S (на фирмата Weleda/Веледа/) или Conchae/Quercus comp. K на втората група деца. Профилактиката започва един месец след раждането и се провежда до втората година; тя се препоръчва най-вече в страните с по-малко светлина през зимните месеци. Половин час разходка в детската количка на непряка светлина три или четири пъти седмично допълва профилактиката.

При лечението на рахит също не е препоръчително да се приема витамин Д поради общия му втвърдяващ ефект. Терапията е необходима само при наличието на заболяване, т.е. когато има признаци за меки кости, които започват най-често от задната част на главата. В такъв случай лечението се състои в удвояване на профилактичната доза: приема се втора доза Apatite/Phosphorous преди обяд и втора доза Conchae/Quercus преди лягане. Това лечение продължава шест месеца.

Ако това не е достатъчно и костите остават деформирани, веднъж дневно може да се дава и масло от дроб на треска. Ако маслото от дроб на треска не е обработено, което е много важно, съдържащият се в него витамин Д се съчетава с витамин А, който допълва витамин Д и до голяма степен неутрализира страничните му ефекти. Той трябва да се дава около четири седмици.

Как стои въпросът с витамин Д при остеопорозата?

Въпреки всички мнения за противното, остеопорозата не се причинява от липсата на витамин Д или калций (виж Флориан Хорн „Човешка биохимия“ /Florian Horn, Biochemie des menschen, Thieme-Verlag, Stuttgart-New York, 2012).

При наблюдението на пациенти с остеопороза можем да се запитаме: какъв всъщност е проблемът в тези случаи? – Лесното чупене на кости.

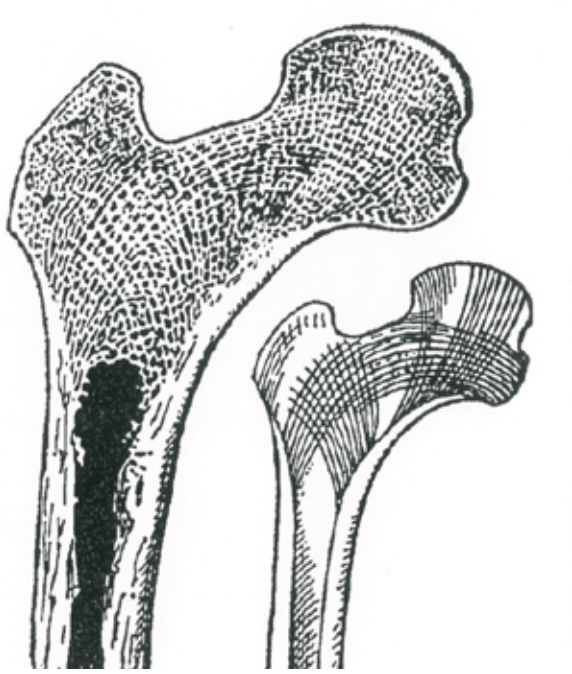
Вече видяхме, че калцият има втвърдяващ ефект и следователно, той втвърдява и костите. В резултат, те стават плътни и не се огъват от тежестта на тялото. Твърдите вещества обаче са неподвижни и затова са чупливи. Когато едно твърдо вещество, например стъкло, падне върху каменен под, то се счупва. Това не става с бучка влажна глина. Затова, твърд означава плътен, но чуплив. С калция ние правим костите по-твърди, но *тъкмо поради това*… по-чупливи. Калцият всъщност прави костите на болните от остеопороза още по-чупливи отколкото те вече са. Това е логично следствие и няма нужда то да бъде потвърдено от институт или статистика. То може да се разбере с логично мислене.

Какво липсва на пациентите с остеопороза? Не калций, а хрущял. При остеопороза липсва еластичната хрущялна матрица, която влиза в състава на костите. Хрущялът е основата, върху която калцият може да се отложи и изгради. При пациентите с остеопороза липсва тъкмо тази хрущялна основа. По принцип, в костите на старите хора има по-малко хрущял, както и в края на костите, в ставите. Това заболяване се нарича генерализиран остеоартрит. Каква е терапията в този случай? Не калций, а хрущял.

На рентгеновите снимки обаче изглежда сякаш липсва калций и оттук идва името „остеопороза“. Костта е пореста, има множество дупчици. Но това е само защото липсва хрущял, а калцият няма основата, върху която може да се изгради. *Самият* хрущял не се вижда на рентгеновите снимки. Ако обаче можеше да се види, човек щеше ясно да забележи, че костите имат по-малко хрущял, отколкото калций. Калцият е недостатъчен само като следствие от липсата на хрущял, върху който да се отлага. Но тъй като човек вижда, че липсва калций, а не мисли за невидимия хрущял, стига се до погрешното заключение, че на пациента му липсва тъкмо калций и че той трябва да се набави.

И така, при остеопорозата липсва хрущял. Най-важният компонент на хрущяла е органичният силиций. *Органичният* силиций има свойството да се свързва с 330 пъти повече от собственото си тегло във вода. Затова органичният силиций създава вещество, което не е нито течно нито твърдо,

а нещо между двете: нещо желатинообразно и еластично.

На тази фигура се вижда, че костта не е изградена компактно. Иначе щеше да бъде твърде тежка. Тя е изградена от хрущялни колони, върху които прилепва калцият, и които са точно там, където тежестта е най-силна, за да може костта да издържи тялото, без да се счупи. Това се вижда особено ясно при колоните вдясно. В дългата част на костта има сякаш празнина. Там се намира костният мозък, който произвежда кръвните клетки.

Следователно, като профилактика храната трябва да е богата на силиций. Това означава просо, ечемик и желатин (пача). Трябва да се приема и хрущял от животни особено от тези, които изцяло формират хрущял в костите си без почти никакво отлагане на калций. Те имат изключителна сила за формиране на калций. Това са тъй наречените „хрущялни риби“. Голям представител на това семейство е акулата, затова е добре профилактично да се вземат капсули с хрущял от акула. Ако остеопорозата е вече изявена и има симптоми, дозата трябва да се удвои. В такъв случай може да се предпишат допълнително инжекции от потенциран междупрешленен хрущялен диск – Disci comp. cum Argento (на фирмата Wala/Вала). Инжекциите се прилагат два пъти седмично подкожно близо до болезненото място. Когато опаковката свърши, взема се Disci comp. cum Stanno. Опаковките се редуват в продължение на една или две години заедно с хрущяла от акула.

Наистина ли витамин Д помага при другите оплаквания?

Има ли връзка витамин Д с умората, повтарящите се инфекции, недостатъчната ефективност?

Дали тези симптоми идват от недостиг на витамин Д или от нещо друго? За тези оплаквания, които днес приемат епидемични размери, може да има три много очевидни причини. Това са липсата на достатъчно сън, липсата на движение и липсата на храна, която наистина съдържа живот (виж Ото Волф, „Какво всъщност ядем?“). Освен това, тук трябва да се посочи и ежедневното продължително използване на електронни средства.

Типично за хората е, че предпочитат да вземат няколко хапчета, отколкото да се откажат от лошите си навици, които са им станали любими.

Възможно ли е да се компенсира вредата причинена от витамин Д?

По-лесно е да се помогне на мекото и незряло състояние да се втвърди и узрее, отколкото да се промени процеса на преждевременно втвърдяване и стареене. Въпреки това, винаги се е знаело, че силицият има антагонистичен ефект върху калция. Затова характерното наименование на едно старо лекарство е „Склерозол“, което се състои само от силициев двуокис. По-рано силицият се използвал срещу всякакъв вид склероза. Сикапур (Sikapur®) е съвременен препарат, който съдържа силиций в колоидна форма, т.е. фино диспергиран във вода, и лесно се абсорбира от организма. Възрастните приемат една супена лъжица на гладно сутрин в продължение поне на една година и през следващата година два пъти по три месеца. Дори децата могат да се лекуват така, ако са приемали за продължителен период витамин Д. Ако са под 5-годишна възраст, една чаена лъжичка е достатъчна в продължение на шест месеца.

В заключение

В някои страни като САЩ и Канада от 50-те години на XX век витамин Д се добавя задължително в млякото *по закон* (400 I.U. на литър). Тази тенденция започва да се разпространява в целия свят, в Южна Америка например. Какво означава това за цял един народ? Фактът, че хората са принудени да вземат този хормон с млякото има много очевидни последици. Ще цитирам цур Линден: свиването на обхвата на съзнанието и задържането на умствената подвижност.

Рудолф Щайнер говори още през 1919 г. за това съвременно явление при хората. По онова време витамин Д дори не е бил още известен. Въпреки това, втвърдяващата тенденция у хората вече е започнала. Той споделя в писмо своите наблюдения след една публична лекция, в която говори за най-неотложния проблем на нашето време и решението му, за новите средства, чрез които човечеството да организира социалния си живот заедно и хармонично. Ето как Рудолф Щайнер описва тази втвърдяваща тенденция: „Липсата на способност за разбиране сред хората. Важни неща, които искам да им предам, *те просто не ги чуват*. Сякаш могат да разбират само нещата, поизнесени с фрази, с които са свикнали от 30 години. Втвърдени мозъци, парализирано етерно тяло, празно астрално тяло, напълно затъпял аз. Това е сигнатурата на хората от настоящето“. (Томас Майер, „Хелмут фон Молтке“, том 2, Издателство Perseus-Verlag, Базел, 2007)

Неспособността да се схванат тънките нюанси, т.е. духовните мисли, тази тенденция, която започва още тогава, сега очевидно се засилва чрез витамин Д.

Дано тези мисли да бъдат приети като един зов за пробуждане.

Д-р Дафне фон Бох

Лекар, обща и антропософска медицина, Германия

ХОМУНКУЛУС

(продължение от брой 60)

Такива мисли е имал Роберт Хамерлинг и от своето болнично легло е изложил тези мисли и е изпратил навън в света образа на „Хомункулус". Тази поема днес е малко позната, въпреки че през първите пет месеца след издаването ѝ са продадени пет хиляди екземпляра. Това е нещо, което е залегнало в смисъла на хомункулизма – искам да кажа: в смисъла на нашето днешно време. Хамерлинг е създал Хомункулус такъв, какъвто аз искам да се опитам да представя с малко думи. Имам право да го представям така. Както при Гьоте след повече от тридесетгодишно проучване съм стигнал до там, да считам за правилно това, което казвам за него, така е и по отношение на Хамерлинг. Защото малко след като излезе „Хомункулус" на Хамерлинг, аз написах един трактат върху него, а Хамерлинг ми писа, че напълно съм разбрал идеята му.

Идеята на Роберт Хамерлинг е била да покаже на хората какво би било, ако човекът беше съставен само от чисто природни сили и вещества според природните закони. Затова модерният професор Ернст създава човек според природните сили и закони. Естествено, ученият, който вярва, че е изградил мироглед от природните закони, ще каже: „Днес все още не е възможно да се създаде човек по този начин." Поетът, обаче може да каже: „Да приемем, че този момент вече е настъпил, което според теорията на онези, които вярват, че стоят на твърдата почва на модерната наука, може да е напълно основателно." Така виждаме модерния монист на Роберт Хамерлинг да стои пред стъкленицата, да обработва веществата по съответния начин и да се появява доброто човече Хомункулус:

„Браво, докторче!" извика той
още веднъж като се напъха
зъзнейки в малкото якенце,
приготвено за него;
И с любезен израз на лицето почука
по рамото на създателя си.
„Погледнато от чисто
химико-физиологична гледна точка
това, което направи, драги,
е респектиращо, заслужаващо
похвала дело.
За детайлите наистина биха могли
да се кажат някои и други неща."

И така, той е в действителността – т. е. в действителността на поета, измислен в главите на някои материалистично настроени хора, които според възгледите на Хамерлинг мислят от гледна точка на днешното време. И от тези материалистични убеждения, предадени и на „доброто човече", възниква и това, което човечето проявява като първа наклонност. Ако днес разглеждаме света с наклонностите на „неотдавнашните" хора, ще разберем как Хомункулус може да стигне до нещо подобно:

Лека-полека Хомункел започна да критикува
и да намира недостатъци на книгата,
която държеше в ръце.
Това беше интересно на доктора, той си записваше
бележки в тефтера:
„Първо литературно вълнение
на едно човече – рецензиране."

Нещата, обаче, не вървят. Разбираемо е: Хомункулус израства от мислите на своя създател и носи в себе си неща, които са живели в мислите му въз основа на цялостното състояние на нашето време. Той е нервен; той носи нервността в себе си. Неговият учен създател не може да направи нищо и затова го връща обратно в стъкленицата, превръща го отново в човешки зародиш и го оставя да бъде износен поне от майчина страна, така че вече имаме един не съвсем истински Хомункулус, а такъв, който просто няма естествен баща. След това преминава през години на обучение. Естествено, той също става поет и преживява това, което преживяват почти всички поети на нашето време: търси си издател. Завързва приятелски връзки не само с издателя си, но и с неговата дъщеря, която обещават да му дадат за жена, ако стихотворенията му постигнат подобаваща популярност. Във времето на хомункулизма е естествено да имаш „връзки". Книгата получава блестящи похвали; Какво друго да очаква Хомункулус! Но погледни: в края на годината издателят е продал само тринадесет екземпляра. Той си взема обратно дъщерята и Хомункулус трябва да търси друго житейско поприще. Той пробва всички възможни пътища. Така пристига в курорт с минерални бани, където се запознава с нравите и обичаите на хомункулизма, т. е. с нравите и обичаите на модерния курортен живот. След това решава да започне да издава вестник „за всичко и за всички." За него се надпреварват – понеже е евтин и не принадлежи на никоя партия – „придворни и държавни съветници, а също и водачи на мощни и платежоспособни партии", ръководители на големи банки и търговски фирми, пишейки уводни статии и доклади. Моля, обаче, да се има предвид, че „Хомункулус" на Роберт Хамерлинг се е появил през 1887 година и поради това не може да се счита за сатира на нещо, което е характерно за днешния ден, за неща, появили се много по-късно. Но естествено, Хомункулус не е доволен и от това; той се стреми към нещо още по-високо. Затова продава вестника си на едно акционерно дружество – това отново не е сатира! – и се посвещава на следващите си предприятия. Става „милиардер" и живее като такъв по много своеобразен начин. Искам да подчертая, че той истински се вживява във времето на хомункулизма. Което не-хомункулизмът постига с неживи сили, напр. колоните, които подпират и носят нещо, принадлежи на отминалите времена. При Хомункулус големи опитомени змии подпират купола на градинския му павилион. В миналото дресирали катерички и ги затваряли в клетки. Хомункулус не прави така; той ги оставя да функционират като автомати. Това е истинският хомункулизъм. Това би се получило, ако се развият някои вече съществуващи днес мисли.

Но дори и да е милионер, човек пак може да няма действително задоволяващ го живот. Хомункулус не е познавал

„духовния живот", защото е нямал душа. Поради това той е изключително неудовлетворен от съществуването си и се хвърля в Рейн. Спасява го същество, което също няма душа: русалката Лорелай. И Хомункулус и Лорелай стават двойка. И тъй като всички стари светове не са им достатъчни, те преминават в една съвсем нова територия. – Би трябвало да се опише интересната „литературна Валпургиева нощ", която се празнува на сватбата на двамата – Хомункел и Лорелай. Те отиват на място, което все още не е заразено от вярата в душата. Мъжът без душа и русалката без душа отиват в Елдорадо. Това е едно Елдорадо от някакъв партиен вид; и някои неща, които действат днес в партийния живот, са описани по великолепен начин. Искам само да отбележа, че Хомункулус и тук не успява да основе своята образцова държава Елдорадо; дори един партиен член му отнема неговата Лорелай с девиза: „Ние не се оставяме мнозинството да ни ръководи!". Обаче: „той е силен характер", казва си: „Хомункулус трябва да продължи". Но той е изобретателен и иска да мисли логически за нещата: „С хората не може да се предприеме нищо, ако искаш да претвориш хомункулизма в реалността; на тях не може да се разчита. Но защо да не направим последните изводи? Не би ли могло маймуните да се развият в хора? Нали модерната наука учи, че човекът е произлязъл от маймуната. Тогава да съберем най-добрите екземпляри от тях и бързо да ги направим хора!" Така той съставя своя план: ще основе предприятие, в което ще превръща маймуните в хора и ще създаде една напълно нова държава. И следва описание на маймунското училище:

От немирство се оплакваха
учителите в маймунското училище,
защото тези благородни издънки
трудно се разделяха с навиците на расата:
от това, например,
да се катерят навсякъде.
В дългите часове
на сериозното обучение
понякога те се забравяха
и започваха да си търсят
една на друга паразити,
скачаха в лудешко увлечение
върху възпитателите,
за да ги пощят.
След като се образоваха
маймуните конкурираха хората
във всякакви области.
За изкуствата бяха подходящи
поради вродения си талант за подражание.
Естествено, те нямаха равни на себе си
като сценични артисти,
предприемаха гастроли
с блестящи успехи.
Фарсове, комедии, оперети,
пародии – това беше тяхната територия.
Антични и съвременни пиеси,
драстична и най-фина комедия,
каквато никога не беше виждана,
такива бяха ролите, които играеха.
Прочути мъжки певчески дружества
имаха те – солисти бяха маймуни- ревачи,
които при състезания
побеждаваха човешки певчески дружества.
Подсмихващи се павиани,
се преструваха на контета,
на баловете бяха бързи танцьори,
а дръзкият начин, по който се държаха
пред жените,
беше отчасти според вкуса
на последните.
Що се отнася до женските маймуни,
те не отстъпваха на жените
в изкуството на кокетството.
Винаги да си модерно облечен –
кой разбира повече от това
от една маймуна? Те знаеха
как да се накичат с бижута,
панделки, воали…

и т.н. Но въпреки, че постигат толкова много, от „маймуна плюс образование" според Хамерлинг, не става човек. Маймуните се позовали на някои „маймунски родоначалници", но постигнали човешки резултати само в една „добродетел": в добродетелта на убеждението. Скоро заявили, че не си струва да си човек; защото тези хора не са станали дори „маймуни". Скоро избраната за маймунски ректор маймуна „доктор Кралфратц" заема мястото на Хомункулус. Така той бива изместен от доктор Кралфратц. Но това не донесло щастие на маймуните. Следва една глава, която е била приета твърде зле за Хамерлинг – Хамерлинг не е желаел да се присъедини към антисемитите; в осма песен той прави Хомункулус водач на заминаващите в Палестина евреи, които вече не издържали настоящите отношения. Важно е обаче това, което следва за Хомункулус: той е разпънат на кръст от евреите, защото те не понасят да са заедно с него. И когато той виси сам на кръста, го посещава Ахасфер, вечният евреин. Той го освобождава от кръста и двамата, Хомункулус и Ахасфер, трябва да продължат пътешествието заедно.

Хомункулус е имал предвид това, което смятал че е придобил от модерната наука. Но, това също се случва при хора, които се занимават с въпросите на мирогледа, той в действителност не се е занимавал истински с наука. Сега започва да се занимава с научни проблеми. Удава му се да направи един опит: да спечели голяма част от човечеството за една идея, възникнала за първи път от песимизма на философа на несъзнаваното, който в известен смисъл също е един Хомункулус: от песимистичната философия на Едуард фон Хартман. Днес вече малко хора знаят какво прокламира песимизмът: „О, светът е лош, толкова лош, колкото е възможно и най-добре е да се измъкнеш от този лош свят". За това е необходимо да си наясно: Светът е възникнал от волята и ако всички хора решат да прекратят съществуването, чрез единството на всички волеви решения светът и животът ще бъдат прекратени. Едуард фон Хартман подробно описва как чрез единна воля може да се заличи човечеството от света. От тази гледна точка Хомункулус изгражда общество

не само от хора, а и от животни. Организират се конгреси, държат се речи и т.н. Накрая наистина се стига до там, че е определен моментът, в който всички хора трябва едновременно да вземат решението: „Сега ти вече не искаш да съществуваш!" При това самата земя трябва да загине. Всички са единодушни: денят, часът наближава, само слънцето го задържа. Какво се е случило? Хомункулус и Лорелай искат да си имат дете, но в Елдорадо това не се получава. Затова те взимат от живеещите там първобитни хора две деца: наричат ги Елдо и Дора. Но двете деца не могат да се приспособят към хомункелтума. И сега, когато на определения ден се събират всички хора, за да изпълнят решението, Елдо и Дора се срещат след дълга раздяла, влюбват се един в друг и поради това закъсняват. Те не присъстват на срещата за обединение на желанието и всички усилия остават напразни. А Хомункулус сам е довел тези, които провалят решението му! О, хомункулизмът по многообразен начин сам ще произведе „Елдо и Дора", които ще пристигнат твърде късно за момента, в който хомункулизмът иска да направи последните си заключения! Тогава ще изгрее слънцето на духовния живот, на духовната наука!

Но все пак Хомункулус трябва да постигне нещо от своята наука. След като е проучил всички природни сили той създава огромен телескоп, с който може да види най-далечните места на света, увеличени многократно. Освен този огромен телескоп той конструира и огромна слухова тръба и огромна тръба за миризми. Той строи освен това всичко, което може да се придобие от механичните сили. От тези механични сили построява огромен дирижабъл в най-модерен стил. Повтарям още веднъж: През 1887 година Роберт Хамерлинг е описал в своя Хомункулус управляем дирижабъл! С този управляем дирижабъл Хомункулус напуска земната сфера. С него се движи по-бързо от светлината. Но Хомункулус не е доволен от това, което може: той може да лети със своя дирижабъл, с телескопа си може да вижда света на звездите, с огромната си слухова тръба може да слуша отгоре земята, през огромен рупор може да говори на хората. При своето пътуване с дирижабъла той попада в буреносен облак и го удря светкавица, която не може да повреди кормилото и двигателите, но унищожава командната сила! Така Хомункулус с неговия дирижабъл е оставен на елементарните сили. Само едно нещо може да вземе със себе си: Когато веднъж се доближава до земята, открива тялото (трупа) на Лорелай и го взима със себе си на дирижабъла. И Хамерлинг завършва епоса си с думите:

На когото природата, свещената,
тайнствената майка
не е дала живота чрез любовта,
на него тя отказва и смъртта,
най-красивата смърт от всички,
смъртта в любов –
и няма за него гроб за вечен мир,
място за вечен покой,
в огромния всемир.

Така по свой начин Хамерлинг показва, че това, което измисля Хомункулус, не може да принадлежи на света, в който живее преминаващата от един в друг живот човешката душа, а само на механичните сили. И Хомункулус на Хамерлинг е отнесен от механичните природни сили. За поета е важна идеята, че модерният човек, който си създава чисто естествен идеал за човечеството, всъщност вижда само това, което в действителност е една абстракция, нещо недействително, принадлежащо на чисто природните елементи. Както казва Гьоте, това има предвид Хамерлинг при потъването на Хомункулус в елементите:

Да живеят нежните ветрове!
Да живеят тайнствените дълбини!
Бъдете прославени всички вие
елементи четири!

Докато, обаче Гьотевият Хомункулус насочва силите си за превръщане на Елена в човек, Хомункулус на Хамерлинг като същество без душа, като представител на идеала, който отхвърля душата, възлиза в елементите на космоса.

Може да се каже: Хамерлин е имал намерението – дали е успял или не, това оставям на други да преценяват – да покаже образа в огледалото на модерните възгледи, които не искат да знаят нищо за духа и фантазират за идеал на човечество, освободено от дух. Дали този образ ще бъде разпознат, е друг въпрос. Но той е нещо, което във физическата природа не е действително, което може с право да се отхвърли именно от тези, които го поставят. Забележителна фаталност! Гьоте решава в известна степен загадката. Той припомня и другата поговорка: „Хората не усещат дявола, дори когато ги хване за яката." Вагнер, който създава Хомункулус в своята стъкленица, също не забелязва този, който всъщност е създателят: дяволът. Защото Мефистофел е този, който вкарва духовните сили. От „бащата на всички затруднения" е дадено това, което е продукт на модерната наука, което материализмът иска да представи като съвременен човек.

И трети път съм чел за Хомункулус. Казвам го с колебание, но все пак не искам да се плаша от забележката, която ми се натрапи. Четох книга на учения национал-икономист Вернер Зомбарт, която описва модерния икономически човек (homo economicus). Прочетете последната глава за буржоата; написана е много интересно; накрая се появява съвременният икономически човек, който се улавя от силите, господстващи в модерния икономически живот, който се сграбчва като с пипала от тях и се прехвърля от предприятие в предприятие. Той е загубил дори последното, казва Зомбарт. „Религията се е превърнала в търговия."

От всичко това се вижда как чрез истинско разбиране на духовния живот може да бъде победен хомункулизмът. Както не вижда много други неща, така хомункулизмът не вижда накъде го водят собствените му сили. Поетите са опитвали да го покажат, а духовната наука е в съзвучие с такива поети, които по предчувствие са извършвали това, което духовната наука трябва да основе. Какво може да бъде духовната наука за човека, как тя може да го развълнува, да вдъхнови душата му, как тя съхранява това, което единствено може да победи хомункулизма – това ще разгледам в следващата си лекция. Вярвам, че Хамерлинг ще бъде разбран от позиция на духовната наука; именно последните думи, които ще си позволя да цитирам, ще бъдат разбрани:

Кой може да каже къде
и колко дълго овъгленият дирижабъл
с Хомункулус и русалката
гони неизбежната съдба?
От време-навреме някои късметлии
забелязват в звездни нощи
останките му като тъмна
заблудена звезда
високо в неизбродната далечина,
и предусещат с трепет
съдбата на вечно лишения от покой.

Но може би срещу тези думи можем да кажем нещо друго: Защо с очите на някой късметлия да се взираме в безкрая на космоса, за да видим останките на огромния дирижабъл? „Мункел" е толкова близо, че Зомбарт дори го описва! Той е съвсем близо до съвременния човек и да се надяваме, че много предчувстващи и виждащи души ще станат чрез духовната наука „късметлии" и ще видят съвсем близкия, вградения в нашето време хомункулизъм, останките на един захранван само с природни сили мироглед. И ще има все повече хора, станали „късметлии" чрез духовната наука. И каквото и да каже хомункулизмът срещу духовната наука, тя ще даде на човечеството това, от което то – след като се научи да се разбира все по-добре - не може да се лиши, за което ще жадува и на което ще се надява: душата и с душата духовния живот, който днес много хора желаят.

Рудолф Щайнер
Берлин, 26. март 1914

СВЕТЪТ НА РАСТЕНИЯТА ПО ЛИЦЕТО НА ЗЕМЯТА

С голям интерес прочетох от Рудолф Щайнер, че още в най-древни времена хората са познавали изобилието от невидими същества, които живеят в света на растенията и са свързани с тях. Както тогава, така и днес, пълното с тайнственост растително съществуване, което се развива на земята, може да бъде разбрано и почувствано от човека, когато той насочи към него духовния си поглед. В нашата епоха по-голямата част от хората са изгубили разбирането за света на растенията, защото отхвърлят реалното съществуване и дейността на същества, които се носят и тъкат около растенията. Така за тях е заглъхнало и Мировото слово, което винаги звучи от тези безбройни същества. Но видяно или не от ясновиждащи човешки очи, растението събира тайните на вселената, потопява ги в почвата и гномите поемат в себе си тези мирови тайни от това, което се излива духовно от растението. А тези същества се превръщат в пълноценни пазители на всемирния ум вътре в земята. Техният ум е универсален дотолкова, че те нямат нужда да размишляват и да ръководят мислите си, защото за тях мислите са налице, а идеите струят от самите растения.

Растението живее в царството на гномите най-вече с корените си. Израствайки, то изоставя царството на гномите и преминава във влажно-въздушното царство на други същества. Старото инстинктивно ясновидство ги нарича ундини. За тях Рудолф Щайнер казва, че живеят в тъкането на целия космос във водно-въздушния елемент и сънят е тяхната собствена форма. Ундините непрекъснато сънуват, те са мировите химици. „Ундините произвеждат пълното с тайнственост съединение и разтваряне в света на растенията. Те сънуват химия, те живеят в една извънредно нежна духовност, която има своя елемент там, където водата докосва въздуха. Те искат да останат в метаморфозата, във вечното и постоянно преобразяване."

Растенията израстват в съня на ундините и живеят в техния свят с разлистването и оформянето на листата. Старото ясновидство е познавало други духовни същества, наричани силфи, сродни със светлината. За тях Рудолф Щайнер пише, че когато през пролетта виждаме ято лястовици, които предизвикват със своя летеж едно подвижно въздушно течение, то самото е мировата музика за силфите и те слушат тази музика. Силфите стават носители на космическата любов през въздушното пространство и на любовното желание през вселената. Силфите мечтаят да се превърнат в птици, но тяхната задача е да проникват растението със светлина, да участват в изтъкаването на идейната му форма и да донесат любовта в растителния свят.

А в цветовете на растението се разгръща дейността на други невидими същества, които живеят в огъня. Духовете на огъня събират топлината, пренасят я в цветовете му и с най-голяма любов вървят по следите на насекомите. Саламандрите, духовете на огъня, се чувстват особено свързани с пчелите и вътрешно сродни с пеперудите. Рудолф Щайнер обяснява тази връзка така: „Пчелите с тяхната ярко блестяща, чудесно светеща, проблясваща аура в преливащи тонове, трудно могат да бъдат разбрани, защото те навсякъде са придружени от духа на огъня, който се чувства така сроден с тях, че ги обгръща като аура." Пчелите летят с една аура, която им е дадена от саламандрите. По този начин насекомите полу-

чават силата, с която постоянно одухотворяват физическата материя. И по лицето на земята, излъчваната от насекомите одухотворена физическа материя привлича хората, когато те слизат, за да се въплътят. Този е духовният растеж на растенията. „И понеже подсъзнанието на човека предчувства, че с разцъфтяващото растение става нещо особено, то се явява като едно пълно с тайнственост същество... Естествено, тайната не е разкъсана, защото на чудесните мистерии не е отнет пеперуденият прашец, но в една още по-чудесна светлина се явява онова, което очарова човека пред растението и го възвисява...” .

Днес тези същества са се оттеглили от човешкия поглед и за него остава недостъпна онази страна от етерния свят, която прави от растението един външен израз на съвместното действие на мировата любов, мировата жертва, мировата гравитация и мировия магнетизъм. И ние можем да прозрем този свят, само когато сме в състояние да виждаме едновременно както сетивното, така и свръхсетивното, духовното, което действа във физическото. Ако това не ни е по силите, то на нас ни се изплъзва половината от заобикалящия свят. Тази загуба никак не е без значение. Бихме могли да намалим загубата, ако се вслушаме внимателно в следните думи на Рудолф Щайнер: „Разгледайте само един истински пролетен цвят. Всъщност, той е един дъх на желанието, той е въплъщение на копнежа. Когато притежаваме достатъчно нежно чувство на душата, тогава над света на цветята се разлива нещо чудесно. През пролетта ние виждаме една теменужка, или кокиче, или момина сълза и сме така завладени от това, сякаш всички цъфтящи през пролетта цветя искат да ни кажат: О, човеко, колко чисто и невинно можеш ти да насочиш своите желания към духовното... Така светът на растенията е, всъщност, външното природно огледало на човешката съвест. Светът на растенията е разгърнатото огледало на съвестта. Достатъчно е само да знаем как да гледаме този свят на растенията по правилния начин.”

Стефка Димчева
(Всички цитати са от Събр. съч. 230)

ЗА НЕОСЪЗНАТОТО ДЕЙСТВИЕ НА ХРИСТОВИЯ ИМПУЛС

От две хиляди години насам цялата еволюция на човечеството постепенно се развива под въздействие на Христовия импулс за любов, братство и мир между хората. Но истинският Христов импулс се изявява не в църковните битки за власт, а там, където е могъл да действа живият Христос чрез сили, изхождащи непосредствено от Него самия.

Моите разглеждания за духовно и душевно здраве са базирани на антропософската духовна наука и на личния ми опит като лекар - специалист по природолечение и природосъобразен живот, които обхващат цялостното лечение, на материалното и духовните тела на човека.

Ще разгледам някои исторически събития, при които Христовият импулс действа в подсъзнателните сили на душата на водачи, известни исторически, духовни личности, които променят хода на историята. През тринадесетте, така наречени „Свети нощи” от Рождество Христово до Богоявление, Йорданов ден в най-дълбокия зимен мрак, силите на Земята са особено благоприятни за ясновидство. Тогава духовните импулси действат много силно. Личността, достигнала до ясновидство точно в тези „Свети нощи” може да получи импулс на Христос в състояние на сън. Христовият импулс влиза в дълбините на душата като жива сила. Но, душата на личността трябва да има добра воля за действително душевно съединяване с духовните светове.

Орлеанската дева – Жана Д,Арк /1412 -1431 г./ е обикновена пастирка, но вътрешно одухотворена, специално подготвена. Тя преминава тези Свети нощи в особено състояние на сън, когато получава духовния импулс на Христос. Христовият импулс й дава необикновена сила, мъдрост и насоки как да действа. Тя застава зад френския крал и повежда войската в битки до победата на Франция над Англия. Това се случва през петнадесети век и променя хода на историята на Европа. Ако тогава Англия беше победила Франция, на което е попречила Орлеанската дева, цялото развитие на Европа би тръгнало по различен път. Друг случай, описан от д-р Рудолф Щайнер, е битката, водена от император Константин на 28.10.312 година след Христос край Рим срещу Максенций, която решава съдбата на Европа. Император Константин управлява в Рим от 313 до 337 година, покровителствува християнството и го приема, докато при неговите предшественици християните са подлагани на гонения.

Константин има сън, в който получава видение и съвет от Христос как да действа. Този сън му разкрива, че трябва да носи символа на християнството пред войската. Той заповядва пред войските да се носи монограма на Христос. Така войниците на Максенций, четири пъти повече от тези на Константин, не желаят да се сражават срещу войските на Константин. Последствие от тази победна за Константин битка са коренна промяна на облика на Европа.

В наше време сме свидетели на огромна промяна в историята на Европа, постигната и чрез действията на папа Йоан Павел Втори /1920 – 2005 г./, който на 27 април 2017 година е канонизиран за Светец.

Насочван от Христос, чрез своите действия той предизвиква разклащане и събаряне на комунистическия режим в Източна Европа в края на осемдесетте години на двадесети век. Подкрепя дисидентите в бившия социалистически блок и особено действията на полския синдикат „Солидарност”, изиграл голяма роля за падане на комунистическият режим в Полша. Това коренно променя европейската история. Никой папа не събира толкова богомолци на своите проповеди. На редовните меси в сряда присъстват около 16 милиона души. При посрещане на две хилядната година на площад Свети Петър в Рим се събрат осем милиона души. Като глава на Римокатолическата църква, той посещава 102 държави - много от тях с различни религии, за да носи Христовия импулс чрез живото слово директно до хората, които го слушат. На 13 май 1981 година е извършен атентат срещу него от Али Агджа. Папа Йоан Павел е уцелен с 4 куршума и тежко ранен, но на косъм от смъртта с Божията помощ ос-

тава жив. Той прощава на човека, който стреля по него и Агджа е помилван. В днешно време обаче, импулсът на Христос може да бъде получен не само на сън, подсъзнателно, но и в ясно съзнание, ако човек е постигнал духовно развитие. От 1936 година насам настъпва Второто пришествие на Христос в етерно тяло. И живата връзка с Него се осъществява съзнателно, когато личността притежава силна вяра и стремеж към Духа. Това отвежда хората към бъдеще, изтъкано от мир, братство и любов.

д-р Иванка Кирова

Покана

УС на Антропософското общество в България уведомява всички членове, че свиква редовното общо годишно събрание на 07 април 2019г. (неделя).
Събранието ще се проведе в хотел Рила: гр. София, ул. „Цар Калоян“ № 6, ет. мецанин, от 10:00ч.
ДНЕВЕН РЕД:
1. Доклад от Председателя за дейността през 2018 г.
2. Приемане на Годишния финансов отчет за 2018 г.
3. Обсъждане и изказвания по доклада за дейността и финансовия отчет
4. Възлагане на Управителния съвет да проучи документалния архив на сдружението и да приеме решение за прекратяване членството на членове на основание чл. 10, ал. 1, б. (ж) от Устава.
5. Решения за бъдеща дейност .

Покана

Великденският празник на Антропософското общество ще се състои на 20 април 2019 г. в София в читалище „Андрей Стоянов” на ул. „Искър” 62 от 13.30 часа при следната програма:

13.30 ч. – Музикално откриване: Христо Маринов и квартет
14.00 ч – Лекция: „Христос като носител на обективната карма на човечеството и Рудолф Щайнер като носител на обективната карма на Антропософското Общество” - Веселина Велкова
15.00 ч – Великденски стихове – Вихра Калапишева
15.30 ч – Представяне на новата книга на Трайчо Франгов „Кармата като необходимост и свобода”
16.30 ч – закриване на празника

Очакваме ви!

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„Михаилова ковачница"
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

Група **„Духът на Петдесятница"**
Веселина Радкова
тел. 0888 515 174
Радослава Ангелова

ПЛЕВЕН

Антропософска група **„Светилник"**
Галина Трифонова
тел. (064) 840 564; 0888 632 206

СОФИЯ

Група **„Михаил"**
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49; 0888 263 741

Антропософски кръг **„Аристотел"**
Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група **„Рудолф Щайнер"**
Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група **„Ариадна"**
Диана Ботушарова
тел. (02) 840 7643; 0879 923 866

Група **„ЛОГОС"**
Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Група **„Космософия"**
Лиана Антонова, тел. (02) 856 67 35

Курсове по антропософска социална арт-терапия
За връзка:
Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.
Нина Стамова 0886 214 803

СТАРА ЗАГОРА

Група **„Антропос-София"**
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Група **„Рудолф Щайнер"**
Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Група **„Клуб на родителите"**
Иглика Ангелова, тел. 0885 910 339,

Социална художествена терапия „Дъгата на Дочка"
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

ТЪРГОВИЩЕ

Група по лечебна педагогика
Константин Адамов
тел.: (0601) 811 07; (0899) 609 516

ЯМБОЛ

Група **„Светлина"**
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

ВИЕНА

Група **„Рудолф Щайнер"**
Нели Хорински, тел. 0899090165

ПЛОВДИВ

Група **„Мани"**
Тони Кюмюджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

ФОНД за НАБИРАНЕ на СРЕДСТВА за закупуване на Антропософски дом в София (към АОБ)

Дарителски сметки:
BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Текуща наличност: 4735 лв.
За контакти:
Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095

БЛАГОДАРИМ!

Скъпи приятели, уважаеми читатели на „**Антропософски вести**”,
Всеки, който желае да изкаже мнение или коментар по разискваните в настоящия и бъдещите броеве на вестника теми, може да ни пише на e-mail: **vestnik@aobg.org** . **Очакваме ви**.

От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ
Христина Ангелова
Веселина Велкова
Диана Ботушарова
Юлия Стоянова
Георги Акабалиев
Тел: 0889 291988; 0897 728885
e-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на публикуваните материали носят единствено техните автори.